

**Tárgyalás előkészítés a polgári jogvitákban,
a különböző országok jogi megoldásainak tükrében**

Jelige: Iurisdictio

2014.

Tartalom

I. A téma aktualitása	3
II. Történeti rész.....	7
III. Hatályos szabályozás	10
1. Fizetési meghagyás (FMH)	10
2. <i>A kontinentális modell</i>	11
A. A keresetlevéltől az előkészítő tárgyalásig	11
B. Az előkészítő tárgyalás menete	14
3. <i>A common-law modell</i>	20
A. Az Egyesült Államok és az Angol/Wales –i peres eljárás	20
B. Az amerikai Discovery és az angol Disclosure eljárás	22
IV. Tárgyaláselőkészítés hazánkban	28
V. De lege ferenda javaslatok a magyar Pp. vonatkozásában	29
VI. Konklúzió	36
VII. Mellékletek.....	41

I. A téma aktualitása

A gyors, olcsó (hatékony) polgári per iránti igény a peres eljárás megszületésével egyszerre bukkant fel, és azóta kortól, pertípustól, politikai rendszertől független jogalkotói célként realizálódott, a jogkeresők számára pedig alapvető elvárásként fogalmazódott meg. Ennek ellenére a perek elhúzódása, a tetemes költségekkel járó eljárások mindennaposak a magyar igazságszolgáltatásban. Ezt bizonyítják a polgári perekről általam készített diagramok is.¹ 2012. január 1. napjától tanulmányoztam az adott évben érkezett, befejezett, és a múlt évben még folyamatban lévő ügyek számát, az eljárási időt, és ezek alapján nem volt kedvező a végeredmény. Ugyanis 2012. és 2013. évben is szinte egyenlő számú üggyel kellett a polgári jogszolgáltatásnak foglalkoznia (577 db. a különbség 2013. év javára) 2013-ban közel 3000 ügy elbírálása tevődött át a következő évre. Az eljárási idők tekintetében sem beszélhetünk javulásról: 2012-ben több peres eljárást sikerült befejezni egy éven belül, mint 2013-ban. Álláspontom szerint tarthatatlan, hogy az egyébként is hosszú eljárási idővel működő bíróságok, nem mutatnak javuló tendenciát, hanem még hosszabb idő szükséges az ügy érdemi lezárásához.

A probléma Európában sem egyedüli, ezt mutatja az Európai Bizottság „European Commission for the Efficiency of Justice” (CEPEJ) keretében – az igazságszolgáltatás működéséről - 45 államban végzett vizsgálata. A 2013-as tanulmány segítségével (ami 2010-es adatokat használt fel) könnyen összehasonlítható az egyes államok igazságszolgáltatásának hatékonysága. Egyrészt az eljárási időtartamot, másrészt azt vizsgálta, hogy mennyi esetet képes az adott állam igazságszolgáltatása megoldani egy évben, azaz képes-e arra, hogy a beérkezett ügyek számával egyenlőt le is zárjon, esetleg a korábbi években elmaradt ítéleteket pótolja. A tanulmány szerint kilenc állam tudott a beérkezett ügyek számával egyező döntést felmutatni. Ide tartozik például Csehország, Ausztria, Németország. Öt állam igazságszolgáltatása kiemelkedően lassú: Románia, Málta, Lettország, Ciprus, Görögország tartozik ide. Az eljárási időtartamok² tekintetében: a leghosszabb átlagos eljárási időt Bosznia-Hercegovina, míg a legrövidebbet Ausztria és Csehország tudta felmutatni.³ A felmérés szerint Magyarország meglehetősen jó eredményt ért el, de a magyar statisztikák alapján további reformokra van szükség, mivel több európai államban átlagosan egy hónappal kevesebb idő is elegendő a perek érdemi befejezésére, mint nálunk. A statisztikai eredménnyel kapcsolatban szükségesnek tartom kiemelni, hogy az egyszerű megítélésű ügyek – mint például megegyezéssel bontóperek – az eljárási idők tekintetében jelentősen befolyásolják a felmérés eredményét, ebből adódik – szerintem - a feltűnően jó hazai eredmény.

¹ Melléklet I,II,III. Adatok forrása: www.birosag.hu

² Ábra 4.

³ Jean-Paul Jean, Hélène Jorjy : Judicial systems of the European Union countries , June 2013. Ábra 4.

A gyors és olcsó polgári per iránti igény kérdése különösen aktuális az új polgári perrendtartás kodifikációjának előkészületei figyelembevételével, amikor az egyik legfőbb elvárás a polgári perek ésszerű időn belüli befejezésének kell lennie. Nemzetközi vonatkozásban is jelentős nyomás nehezedik a magyar perjogra: egyrészt az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke⁴ másrészt az EU Alapjogi Chartája értelmében is követelményként fogalmazódik meg az ésszerű időn belül való tárgyalást,⁵ Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Alapjogi Charta az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés feltételeit, a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot garantálja.⁶ Ez a hatékony jogvédelmet szolgálja, Cappelletti is ennek követelményét fogalmazza meg az igazságszolgáltatással szemben,⁷ melynek hazánkban történő „kikényszerítésére” szolgál az eljárás elhúzódása miatt előterjesztett kifogás vagy a bírósággal szembeni kártérítés iránti kereset.⁸ A kifogás akkor vehető igénybe, ha: 1) a bíróság a számára törvényben meghatározott határidőt mulasztott el, 2) a mulasztóval szembeni intézkedést indokolatlanul mellőzte, illetve 3) a bíróság utolsó érdemi intézkedése óta ésszerű időtartam már eltelt.⁹ E szabály gyakorlati alkalmazása problematikus abból kifolyólag, hogy három feltételből csak egy rendelkezik konkretizált tartalommal.¹⁰

Számos kérdés merül fel az ésszerű idő teljesítése kapcsán: Mi lehet a hatékonyság növelésének kulcsa? Mely technikákat alkalmaznak más országok, melyek képesek csökkenteni az eljárás határidejét? Hazánkban mely eljárásjogi eszközök nem idegenek a magyar polgári per hagyományaival?

A perek elhúzódását hazánkban több okra lehet visszavezetni: Egyrészt a bíróságok leterheltségét, másrészt az ügyek aránytalan elosztását célszerű megvizsgálni. „A bíróságok „leterheltsége” többértű fogalom, amely egyrészt - szűkebb értelemben - az ügy-érkezések számával, másrészt - tágabb értelemben - az egy adott bíróságon tárgyaló bírói tanácsokra eső folyamatban lévő ügyek számával, vagy az egy adott évben érkezett és érdemben befejezett ügyek arányával mérhető.”¹¹ Úgy gondolom, hogy ez a tényező napjainkban egyre inkább figyelmen kívül hagyható, ugyanis a korábbi gyakorlat¹² kialakította a bíróságok közti megfelelő ügyelosztást,

⁴ „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában...”

⁵ Alapjogi Charta 47. cikk

⁶ Király 2012/2. 126.

⁷ Cappelletti 1981 X-XI.

⁸ Pp. 2.§ (3a)

⁹ Pp. 114/A-114/B

¹⁰ Király 2012/2 129. o.

¹¹ Budavári K. 2.2. pont

¹² Pl. a Pp. - 2013. VIII. 1. napjáig hatályos - 47. §-a szerint az „Országos Bírósági Hivatal elnöke az illetékes bíróság helyett más, azonos hatáskörű bíróságot jelöl ki az ügy vagy a bíróságra adott időszakban érkezett ügyek meghatározott csoportjának elbírálására, ha a bíróság rendkívüli munkaterhe miatt az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása más módon nem biztosítható, és a kijelölés nem jár a kijelölt bíróság aránytalan megterhelésével”. Ezzel a

segített felszámolni a jelentős elmaradásokat, így a probléma forrása nem itt keresendő. Kedvező hatást eredményezett az alternatív vitarendezési módok alkalmazása (pl:mediáció, békéltető testületek eljárása, választottbíróági eljárás). Tapasztalataim szerint jelentős marketing tevékenységgel igyekeznek a mediációt a köztudatban elterjeszteni, pl. a bíróságok folyosóin számos népszerűsítő plakát jelent meg erre vonatkozóan.

Álláspontom szerint a tárgyalás előkészítésének nem megfelelő szabályozásában, a bizonyítási eljárásra vonatkozó szabályok átgondolatlan koncepciójában, valamint az eljárás alanyainak perelhúzására irányuló tevékenységében keresendő inkább a probléma forrása. Kengyel szerint is itt rejlik a megoldás kulcsa: „tárgyalás előkészítése a polgári peres eljárás egyik legkritikusabb szakasza. Csak az alapos előkészítés biztosíthatja a tárgyalás sikerét, a pertartam lerövidítését.”¹³

A téma mélyebb boncolása előtt, a javaslataim könnyebb érthetősége végett szükséges néhány fogalomnak a definiálása. Elsőként azt szükséges tisztázni, hogy mi is a tárgyalás? „A polgári peres eljárásban a bíróságnak előre meghatározott időpontban és helyen tartott rendszerint nyilvános ülése, melyen a felek és más perbeli személyek részvételével, kölcsönös meghallgatásával a peres ügy megvizsgálása és eldöntése történik”.¹⁴ Szerkezete alapján különböztetünk osztott és egységes tárgyalási rendszer között. A köztük lévő különbség abban rejlik, hogy az osztott tárgyalási rendszer két szakaszra osztható: perfelvételi és érdemi tárgyalási szakaszra, melyek időben és célban elkülönülnek. Egységes tárgyalási rendszer esetén nem különülnek el e tárgyalási szakok, még akkor sem, ha több folytatólagos tárgyaláson bírálják el az ügyet.¹⁵ Az első tárgyalás mindkét tárgyalási rendszerben megkülönböztetett szereppel bír, ami alatt azt a tárgyalást értjük, amire a bíró első alkalommal, szabályszerűen, mindkét felet megidézte. Minden ezt követő tárgyalás az adott perben folytatólagos tárgyalásnak minősül.¹⁶ Valamennyi vizsgált ország az osztott tárgyalási rendszert alkalmazza, ami a releváns tények és bizonyítékok előzetes összegyűjtésével, az egyszerű megítélésű ügyek kiszűrése által hozzájárul az eljárás gyors befejezéséhez és a bíróságok tehermentesítéséhez, ezért – véleményem szerint későbbiekben tárgyalt érvek alapján – kedvező lenne hazai alkalmazása.

A tanulmány során elsőként néhány európai ország és a Japán polgári eljárásjogi kódexeinek történetét, majd a tárgyalás előkészítésére vonatkozó szabályozását két osztályozás szerint tagolva (kontinentális-angolszász) tekintem át. Ausztria és Németország kiválasztására azért került sor, mivel mindkét állam eljárásjoga példaként szolgált a magyar perrendtartás kodifikációja számára.

szabállyal a jogalkotó állást foglalt az alapelvek sorrendjét illetően: a törvényes bíróhoz való jogot egyértelműen az egyszerű időn belül elbírálás követelménye alá rendelte.

¹³Kengyel 2012 239. o.

¹⁴Juhász 2010. 153. o.

¹⁵Uo. 154. o.

¹⁶Uo.

Svájcra azért esett választásom, mert európai állam, európai társadalmi és kulturális viszonyokkal, de mégsem az Európai Unió jogalkotási tevékenysége által befolyásolt intézményrendszer, Japán pedig kitűnően példázza, hogy lehetséges nem európai viszonyok közt egy európai modell alkalmazása. Az USA és az Egyesült Királyság pedig a rendkívül alaposan előkészített tárgyalásra vonatkozó jogalkotásával tűnik ki a többi ország eljárásjogi szabályozása vonatkozásában.

Ezt követően a - véleményem szerint - leghatékonyabb magyar szabályozási modell felvázolása a célom, e körben a magyar tárgyalás előkészítésre vonatkozó szabályokat csak érintőlegesen mutatom be, mivel a hangsúlyt nem a hatályos, hanem a javaslataim szerinti szabályozásra helyezem.

Dolgozatom megállapításai elsősorban a peres eljárás előkészítésére vonatkoznak, a nemperes eljárások körére más szempontrendszer alapján is vizsgálatokat kellene végezni, ami - területi korlátok miatt - e dolgozat kereteit meghaladná¹⁷. Kivételt csak a fizetési meghagyásos eljárással kapcsolatban teszek, tekintettel arra, hogy a bagatell ügyek kiszűrése által jelentősen csökkenti a peres eljárások számát, ezáltal a bíróságok leterheltségét, ami nélkülözhetetlen a hatékony jogérvényesítés eléréséhez.

Az egyes államok szabályai bemutatása tekintetében a komparatív módszert alkalmaztam az azonos és eltérő elemek kiemelése érdekében, míg a magyar eljárásra vonatkozó javaslataimat leíró módszerrel fogalmaztam meg. A dolgozat megírása során jelentős számban használtam fel idegen nyelvű: főként angol és német forrásokat, tekintettel arra, hogy a dolgozat célja más államokban sikerrel alkalmazott polgári eljárásjogi intézmények magyar eljárásjogban való alkalmazásának ajánlása.

¹⁷ Pl. a fizetési meghagyásos eljárásban a jogérvényesítés megalapozottsága

II. Történeti rész

Az 1895. évi osztrák polgári perrendtartás Franz Klein bécsi professzor nevéhez kötődik, aki az Európában meghonosította a per szociális szükséghelyzetként való értelmezését, azt a „szociális” pertípust, ami jelentős hatással bírt az európai államok polgári perrendtartásainak kodifikációi -, így az 1911. évi magyar polgári perrendtartás - tekintetében is.¹⁸

Svájcban az egységes polgári eljárásjogi törvény meglehetősen fiatal: 2011. január 1. napján lépett hatályba. Korábban is létezett polgári eljárásjog Svájcban, de nem volt egységes: az egyes kantonok eltérő perjog alapján ítéleztek. A törvény - felépítését tekintve - a kontinentális modellt követi: négy részre tagozódik: Általános, Különös, Záró rendelkezések és a Választottbírószágra vonatkozó szabályok.¹⁹ A Különös rész tíz részből áll, melyek a rendes, egyszerűsített, vagy sommás eljáráshoz tartozó egy-egy eljárást szabályoznak. A rendes és egyszerűsített eljárásban végleges döntés születik, míg a sommás eljárásban a gyors bírói beavatkozás áll a középpontban.²⁰

Az 1877. évi német polgári perrendtartás „liberális” polgári per szellemében alkotott törvény, melynek a tárgyalás előkészítésére vonatkozó szabályai is liberális szemléletet tükrözi: felek rendelkezése kiterjedt a per megindítására, peranyag szolgáltatására és a per menetének befolyásolására is. A XX. század kezdetére felszínre kerültek a ZPO hiányosságai,²¹ aminek forrását a liberális elvekben látták, ezért a következő novellák (1909., 1924., 1933. évi) e modelltől való elfordulásként értelmezhetők.²² Növelték a bíró pervezetési jogosítványait,²³ bevezették a korai tárgyalás (früher ersten Termin) intézményét,²⁴ korlátozták a felek tárgyalás elhalasztására való jogosítványait.²⁵ Expressis verbis a bíróság kötelességévé tette a tárgyalás előkészítését²⁶, valamint feljogosította a bíróságot a felek perelhúzó eljárási cselekményeinek szankcionálására²⁷, azaz lényegében a szociális pertípus felé történő elmozdulásról beszélhetünk. Az 1955-ös módosítás során már kiemelkedő fontossággal bírt az eljárás elhúzódása okainak feltárása: a tárgyalások nem megfelelő előkészítése, a felek részéről a „bizonyítékokat csöpögtetése”²⁸ a bírák részéről a periratok vizsgálata a perkoncentráció érdekében.²⁹ A reformok nem váltották ki a célzott hatást,

¹⁸Kengyel 2012. 55.o.

¹⁹Oberhammer 2010. 36.o.

²⁰Horváth 2012/2. 222.o.

²¹Kengyel 2003, 123. o.

²²Czoboly 2013. 16. o.

²³Kengyel 2003, 124. o.

²⁴Gottwald 1983, 688. o.

²⁵Zöller Kommentar 2014, Vollkommer 2.o.

²⁶Gottwald 1983, 688. o.

²⁷ZPO 279a

²⁸Czoboly 2013. kézirat 94.

²⁹Rottleuthner-Rottleuthner-Lutter 1990, 17. o.

ugyanis az alsóbb bíróságokon továbbra is négy, fellebbviteli fórumokon öt tárgyalásra volt szükség.³⁰ Baur szerint egy alaposan előkészített, aktív bírói pervezetéssel zajló előkészítő tárgyalás alkalmazandó szigorú preklúziós szabályokkal operáló előtárgyalással (Vortermin), továbbá egységes, megszakíthatatlan bizonyítási eljárással.³¹ Javaslatait az ún. „stuttgarti modell” keretében a gyakorlatban is kipróbálták, annyi módosítással, hogy kihagyták az előtárgyalást, de a jogirodalom és joggyakorlat ennek ellenére is éltette, ugyanis a jogviták magasabb, mint 80%-a az első tárgyaláson befejezhetővé vált.³²

Az 1890. évi japán Pp.³³ szinte teljesen a német liberális ZPO fordításának tekinthető.³⁴ A tárgyalás csak szimbolikus szereppel bírt, néhány percig tartott, és szinte csak a periratok ismertetésére szorítkozott.³⁵ Ebből kifolyólag általában 27 hónapra, 7 tárgyalásra, 2 egyezségi megbeszélésre, 4 bizonyításfelvételi tárgyalásra volt szükség egy ítélet meghozatalához.³⁶ 1926-os osztrák szociális perjogi modellt követő novella orvosolta a problémát:³⁷ bevezette a tárgyalás-előkészítő egyeztetést (junbi tetsuzuki) és az előkészítő tárgyalást (junbi-teki koto benron) is. Míg az egyeztetés egy a vorbereitende Tagsatzunghoz hasonló „korai” tárgyalás volt, addig az utóbbi pedig egy zárt egyeztetés.³⁸ Az egyeztetés során a felek az összes tényállításukat, bizonyítékukat előterjesztették, mivel a későbbiekben újabb bizonyíték előterjesztése kizárt volt.³⁹ Az 1946-os novella már amerikai befolyást tükrözött, ugyanis a peranyag szolgáltatása ezentúl csak a felek „vállalt nyomta”, a bíró egy sokkal passzívabb szerepet kapott, „háttérbe vonult”: a peres felek irányítása és a tárgyalás vezetése maradt a feladata. A rendelkezési jog tekintetében az amerikai „adversary modellt” vezették be: a tényállás felderítése a felek feladatává vált..⁴⁰ 1980-as években bevezették a „meghallgatás és egyezségkötés céljából történő egyeztetést” (benron-kenwakai), ami a per előkészítése mellett a felek békítését (egyezségkötést) is célul tűzött ki.⁴¹ Ez de facto azt jelent, hogy egy informális találkozás keretében a bíró és felek megbeszélik az ügy részleteit, releváns problémákat és kérdéseket, egyezség kötésére tesznek kísérletet.⁴² Az Alkotmánnyal nem állt összhangban, mert aszerint a szóbeli tárgyalásnak mindig nyilvánosnak kellett volna lennie.⁴³

³⁰ Baumgartel-Mes 1972, 243. o.

³¹ Baur 1966, 19. o.

³² A Német Ügyvédegyet 1969-es felmérése szerint az ügyvédek 80%-a támogatóan, 10% semlegesen nyilatkozott, 10% pedig elégedetlen volt – Czoboly 2013. 20. o.

³³ Kojima 1998 693. o.

³⁴ Taniguchi 2005., 92.

³⁵ Czoboly, 60. oldal

³⁶ Kojima 1998. 689.

³⁷ Matsumoto 2010, 210.

³⁸ Kojima 1998, 693. o.

³⁹ Uo. 690. o.

⁴⁰ Uo, 694. o.

⁴¹ Hasebe 1999, 259. o.

⁴² Taniguchi 2005, 102. o.

⁴³ Czoboly 2013. 63.o.

Ennek ellenére nagyon sikeres megoldásnak bizonyult, jelentős mértékben javította a statisztikai adatokat.⁴⁴ Segítségével kialakult egy kooperatív együttműködés a felek jogi képviselői és a bíróság között, ami a sikeres eljárás záloga.⁴⁵ Az 1993-as módosítás már a törvénybe emelte ezt a jogintézményt. 1996-ban újabb módosítás történt egy hatékonyabb tárgyalás előkészítést középpontba emelve⁴⁶, ami a statisztikákat illetően is látványos javulással járt együtt.⁴⁷

⁴⁴Haley 2002 134. o.

⁴⁵Taniguchi 205, 102. o

⁴⁶Kojima 1998, 692. o.

⁴⁷Ábra 5.

III. Hatályos szabályozás

1. Fizetési meghagyás (FMH)

A magyar szabályozáshoz és az Európai Unió törekvésekhez hasonlóan több országban lehetőség van fizetési meghagyás alkalmazásával egyszerűen és gyorsan érvényesíteni pénzfizetésére irányuló követeléseket. A nemperes eljárások köréből e intézményt emelem ki, mivel „kiszűrve a bagatell” pénz fizetésére irányuló követeléseket, hozzájárul a bíróságok tehermentesítéséhez, ezáltal megteremti a lehetőséget, hogy rövidebb tárgyalási időközökkel operáljanak a bíróságok.

Ausztriában az eljárás minden esetben keresettel indul. 75 000 euró⁴⁸ összeget meg nem haladó értékű jogviták esetén úgy nevezett „Mahnklage” alkalmazandó, ami a magyar fizetési meghagyás iránti kérelemnek felel meg. Meghatározott feltételek fennállása esetén a bíróság szóbeli tárgyalás és az alperes meghallgatása, a jogalap vizsgálata nélkül kibocsátja a fizetési meghagyást, ami a jogerős ítélettel megegyező joghatásokat szerez. Ahhoz szükséges egyrészt az, hogy az alperes a számára nyitva álló négy hetes határidőn belül ne nyújtson be ellentmondást a fizetési meghagyással szemben, ebben az esetben ugyanis az eljárás perré alakul.

Németországban is lehetőség van rá, ha az igény egy euróban meghatározott összeg fizetésére irányul.⁴⁹ Az eljárásra kérelmező lakóhelye/székhelye szerinti bíróság illetékes. Az FMH iránti kérelemmel szemben az ellenérdekű fél kifogással élhet, ekkor a dZPO általános szabályai szerinti peres eljárás következik.

A Japán eljárásjog is ismeri, ami annyival egészül ki, hogy nemcsak meghatározott összeg fizetése iránt, hanem meghatározott mennyiségű dolog vagy értékpapír szolgáltatása iránt is igénybe vehető.⁵⁰ A kérelmet az adósra általános szabályok szerint illetékes bíróság bírósági irodájában kell benyújtani.⁵¹ A keresetlevélre vonatkozó szabályok irányadók rá.⁵² Az adós az illetékes bíróságon ellentmondással élhet, ha ezt nem teszi az FMH kézbesítésétől számított két héten, a kibocsátástól számított 30 napos objektív határidőn belül⁵³, akkor az végrehajthatóvá válik.⁵⁴ Ellenkező esetben az általános szabályok szerinti peres eljárás következik.⁵⁵

Alapvetőleg azonos szabályokat alkalmaznak, Japán azonban eltérő abban a tekintetben, hogy szélsebb körben alkalmazható az FMH, és az adósnak rövidebb idő áll a rendelkezésére. Úgy

⁴⁸ 2009. július 1-je óta hatályos pertárgy érték

⁴⁹ ZPO 688.§ (1)

⁵⁰ Heath- Petersen, 2002. 123.o.

⁵¹ u.o.

⁵² JZPO 432.§

⁵³ JZPO 439. §

⁵⁴ Heath-Petersen, 2002. 124.o.

⁵⁵ JZPO 442§

gondolom, hogy a japán szabályozás a leghatékonyabb: legszélesebb körben, leggyorsabban ez szűri ki a bagatell, nem vitatott követeléseket.

2. A kontinentális modell

A. A keresetlevéltől az előkészítő tárgyalásig

Ausztriában a fizetési meghagyás körét leszámítva az eljárás az öZPO általános szabályai szerint bonyolódik le. A keresetet a pertárgy és a földrajzi elhelyezkedés szerint illetékes bíróságon kell benyújtani, - az ügyvédkényszer alapján - ügyvéd segítségével. A bíróságnak kötelessége a benyújtott keresetet meghatározott szempontok szerint megvizsgálni: a hatáskör, az illetékesség megléte, a keresetlevél kötelező tartalmi elemei. Az illetékességet a bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia, mivel megléte a per előfeltételének minősül. A vizsgálat során a bíróság kötve van az illetékességre vonatkozó megadott adatokhoz, azok valódiságát nem vizsgálhatja. Ha a bíróság a csupán formai vizsgálat során az illetékesség hiányát állapítja meg, akkor a kérelmet elutasítja és befejezi az eljárást. A felperes természetesen fellebbezéssel vagy felülvizsgálati kérelemmel tovább harcolhat igénye érvényesítéséért.⁵⁶ A második szempont a keresetlevél kötelező tartalmi elemeinek megléte, amelyek hiánya esetén a bíróság hiánypótlást rendel el, majd ennek sikertelensége esetén idézés kibocsátása nélkül befejezi az eljárást.⁵⁷

Ha a bíróság a kereseti kérelmet nem utasította el idézés kibocsátása nélkül, akkor az alperes számára kézbesíteni kell. 2009-ig a keresetlevél kézbesítéséhez fűződő joghatások kiemelt jelentősége miatt erre csak az alperes „kezéhez” való kézbesítéssel kerülhet sor. 2009-es módosítás óta azonban a felperes rendelkezésére áll, hogy az alperes kézbesítési megbízottja útján is átveheti, aki az alperessel ugyanazon lakcímen lakó felnőtt személy, az alperes alkalmazottja vagy munkaadója, vagy átvételre feljogosított kézbesítési megbízott lehet. Ha a kézbesítés nem vezet eredményre, akkor értesíteni kell az alperest, hogy a keresetlevelet hol helyezték el, az átvételének kezdő és befejező időpontját, valamint a keresetlevél letétbe helyezéséről való tudomásszerzés joghatásait. Az elvitelre rendelkezésre álló határidő azon a napon kezdődik, amikor először átvehető és legalább két hét áll az alperes rendelkezésére. Amennyiben az alperes nem él az átvétel lehetőségével, akkor a hatóságnak vissza kell küldeni.⁵⁸ Ha a kereseti kérelmet alperesnek sikeresen kézbesítették, akkor ő érdemi vagy nem érdemi ellenkérelmet (Klagebeantwortung) terjeszthet elő, ami az az írásbeli beadvány, amivel az alperes állást foglal a kereseti kérelemről. Két formája lehet: perbebocsátkozás és elutasítási kérelem. Utóbbiról akkor beszélünk, ha az alperes kifogást emel,

⁵⁶Roth, Holzhammer 2012., 19-20-21. oldal

⁵⁷Például az Obergerichtshof ítéletében deklarálja a kereseti kérelem kötelező tartalmi elemeinek, ideértve a kereseti kérelem pontos meghatározásához fűződő elvárást. A felperes férje egy balesetben életét veszítette, ezért biztosítótól követelte a biztosítási szerződés szerinti biztosítás összegét követelte. A bíróság szerint nem kellően határozott követelés, számjegyszerűen kell megjelölni. OGH, 1977.06. 02., Ob273/76

⁵⁸Roth, Holzhammer 2012. 22-23

amiben a perelőfeltételek hiányára hivatkozik, és kérelmezi a kereset elutasítását, előbbiről, ha az alperes érdemi védekezéssel kétségbe vonja a felperes igényét. Előterjesztésére négy hét áll rendelkezésre, amivel egyidejűleg az alperes perbe bocsátkozik, és az eljárás kontradiktóriussá válik. A bíróság ezt követően tűzi ki az előkészítő tárgyalás időpontját. A kereseti ellenkérelem előterjesztésének elmulasztása esetén bírósági meghagyás kerül kibocsátásra, ami ellen tizennégy napos kötelező erejű határidőn belül fellebbezhet az alperes.⁵⁹

Az eljárás Svájcban is keresetet tartalmazó írásbeli keresetlevéllel (de előterjeszthető szóban a hatóságnál) indul, ami irányulhat marasztalásra, megállapításra, és jogalakításra is. A kereset a svájci terminológia szerint is egy kérelem jogvédelem iránt. A keresetnek mindenképpen tartalmaznia kell a felek megnevezését, a kívánt jogvédelem meghatározását, jogtárgyat. Azaz, hogy ki, ki ellen, mit, mi alapján kíván megvédeni.⁶⁰ A keresetlevélre az alperes ellenkérelmet terjeszthet elő a bíróság által meghatározott határidőn belül.⁶¹ A keresetlevél benyújtásával egyidejűleg beáll a perfüggőség: a keresetlevelet a felperes köteles az alperesnek kézbesíteni, aki ha nem él időben ellenkérelemmel, akkor perbe bocsátkozik. A keresetlevél benyújtásakor a bíróság megvizsgálja - a pertárgy értékéhez igazodó - hatáskört, amit a Pp. Szabályoz, de az egyes kantonok is előírhatnak különös hatásköri szabályokat. Érdekesség, hogy az ellenérdekű fél hozzájárulásával a felperes közvetlenül a fellebbviteli fórumnál kezdeményezheti az eljárást, amennyiben a pertárgy értéke a 100 000,- frankot meghaladja.⁶² Az illetékesség is hivatalból vizsgálandó, ami igazodhat a lakóhelyhez/székhelyhez, tartózkodási helyhez, telephelyhez, előzetes intézkedés helyéhez.⁶³ Megvizsgálja a perképességet, jogi érdeket, res iudicata és a perfüggőség esetleges fennállását, perköltség megfizetését, előlegezték-e a megkívánt eljárási költségeket.⁶⁴ Az idézés a bíróság felhívása az eljárás résztvevőire a bíróság előtti megjelenésre. Írásban közlendő és minden esetben aláírandó. Tartalmaznia kell az idézett címét, a megjelenés kívánt helyét és idejét, a tárgyalás formáját, a per tárgyát, figyelmeztetést az eljárási kötelezettségekre és a mulasztás következményeire. Sokszor formulát alkalmaznak, amit legalább tíz nappal a kívánt határrnap előtt el kell küldeni. A bíróságnak nemcsak az ügy érdemében kell döntenie, az eljárása során számos döntést kell eljárási kérdésekről hoznia úgy, mint az illetékességről, a bizonyítás felvételéről, az eljárás felfüggesztéséről. A bíróságnak az eljárási cselekményekről értesíteni kell a feleket, amelynek egyik formája a kézbesítés, ami a bírósági küldemények törvényben meghatározott formájú közlését jelenti meghatározott felekkel. Általában postázás útján kerül rá sor, de kivételesen bíróság által megbízott személy útján is történhet. Az érintett hozzájárulásával elektronikus úton

⁵⁹Uo 28-29

⁶⁰Spühler, Dolge, Gehri: 2010 129. oldal

⁶¹SchZPO 222.§ (1)

⁶²SchZPO 2. Titel 1. Kapittel 8. Artikel

⁶³SchZPO2. Kapitel, 1. Abschnitt

⁶⁴SchZPO Art. 59.

elektronikus aláírás segítségével is megvalósulhat. A bírósági küldemények biztonsága érdekében ehhez modern informatikai eszközöket alkalmaznak, nem egyszerűen e-mail segítségével történik. A küldemények kódoltak, magas minőségben digitalizáltak, és hozzáférésükhöz elektronikus aláírás szükséges. Érvényesnek minősül a kézbesítés amennyiben vagy a fél kezéhez vagy az általa megbízott személynek átadják. A svájci polgári eljárásjog is alkalmaz kézbesítési fikciót, nevezetesen, ha a címzett a sikertelen kézbesítést követő hetedik napon sem kívánja a küldeményt elvinni, továbbá ha a címzett megtagadta az átvételt. Amennyiben a címzett tartózkodási helye ismeretlen, a bíróság a hirdetményi kézbesítés lehetőségével él a kantonok hivatalos lapjában vagy a svájci kereskedelmi lapban (SHAB) történő publikáció által. Viszont ezt megelőzően a bíróságnak minden szükséges és elvárható vizsgálatot el kell végezni a tartózkodási hely felderítése érdekében.

⁶⁵ A bíróságnak eljárás vezetéséről szóló döntéseihez nem kapcsolódik jogerő, azokat bármikor megváltoztathatja a bíróság. Ez alól a rész- és közbenső ítéletek képeznek kivételt, amelyekhez kapcsolódik. Valamint a bíróság eljárást befejező ítéletéhez is járul, de ez nem tartozik a pervezető ítéletek közé. ⁶⁶

A német eljárás is írásbeli keresetlevél benyújtásával indul, aminek tartalmaznia kell a felek és bíróság megnevezését, a per tárgyát, az igény érvényesítésének jogcímét, és a döntés iránti határozott kérelmet. Arra is utalni kell, hogy a keresetlevél benyújtását megelőzte-e mediáció vagy más vitarendezési eljárás, és a pertárgy értékének megjelölése, amely a bíróság hatáskörére nézve releváns. ⁶⁷ A keresetlevél benyújtásával beáll a perfüggség. ⁶⁸ A keresetlevelet haladéktalanul kézbesíteni kell az alperesnek, akit egyúttal fel kell hívni jogi képviselő igénybe vételére, amennyiben ellenkérelmet terjeszt elő. ⁶⁹ Az alperes a kézbesítést követő két héten belül terjesztheti elő ellenkérelmét, mely jogi álláspontját tartalmazza a kereseti kérelemre vonatkozóan. a felek beadványait elektronikus formában is benyújthatják. ⁷⁰

Japánban a keresetlevélnek a bírósághoz történő benyújtásával veszi kezdetét az eljárás, ami tartalmazza a felek és törvényes képviselőik adatait, valamint a kereseti kérelem tárgyát illetve alapját. ⁷¹ Ezek hiányában hiánypótlásra kerül sor, aminek elmulasztása esetén, illetve ha a kereseti kérelmet jogalap nélkül terjesztették elő, a kérelmet idézés kibocsátása nélkül elutasítja a bíróság. ⁷² Megfelelő keresetlevél esetén azt kézbesíteni kell az alperesnek, amelynek során a bíróság kitűzi a

⁶⁵ Spühler, Dolge, Gehri: 2010., 199. oldal

⁶⁶ Spühler, Dolge, Gehri: 2010. 204-205

⁶⁷ DZPO 253.§

⁶⁸ DZPO 261 §

⁶⁹ DZPO 271 §

⁷⁰ DZPO 298a §

⁷¹ JZPO Art. 133.§-140 §

⁷² JZPO 137.§

tárgyalás időpontját és arra megidézi a feleket.⁷³ A keresetlevél benyújtásával áll be a perfüggőség.⁷⁴

Az eljárás szóbeli, de lehetőség van - törvényben meghatározott esetben - mellőzni a szóbeli tárgyalás lefolytatását, de ebben az esetben is meghallgathatja a bíróság a feleket.⁷⁵ Az iratok kézbesítése hivatalból történik posta vagy bírósági végrehajtó útján.⁷⁶ A vétkesen későn előterjesztett kérelmeket, nyilatkozatok, indítványokat a bíróság hivatalból hozott döntésével visszautasíthatja.⁷⁷

A keresetlevél kötelező tartalmi elemeivel kapcsolatos elvárások nem különböznek jelentősen a vizsgált államokban: elvárják a felek és képviselőik, a kereset tárgyának és alapjának megjelölését, valamint -Japánt kivéve – a hatáskörre és illetékességre utalást. A német szabályozás megkívánja továbbá, hogy utaljanak a felek arra, hogy sor került-e mediációra vagy más vitarendezési eljárásra köztük, illetve a pertárgy értékére. A keresetlevél kézbesítésére vonatkozóan elmondható, hogy valamennyi államban a postai kézbesítés elsődleges, de Svájcban jelentős a szerepe az elektronikus kézbesítésnek is. A svájci iratok kézbesítését segíti az a rendelkezés is, miszerint alperes címének megállapítása végett a bíróság vizsgálatot is végezhetnek, és csak ennek sikertelensége esetén kerül a hirdetményi kézbesítés alkalmazásra. A keresetre alperes ellenkérelmet terjeszthet elő – Ausztriában négy, Németországban két hét, Svájcban bíróság által megállapított határidőn belül⁷⁸. A perfüggőség beállása mindegyik államban a keresetlevél benyújtásához fűződik, kivéve Ausztriát, ahol a keresetlevélnek alperesnek történő kézbesítésével áll be.⁷⁹

B. Az előkészítő tárgyalás menete

Ausztriában a kereseti kérelem és ellenkérelem bírósághoz érkezését és kézbesítését követően kezdődik a peres eljárás, ami több tárgyalásból áll, amelyek közül az első megkülönböztetett szereppel bír: A „vorbereitende Tagsatzung”, amit leginkább előkészítő tárgyalásként fordíthatunk, és hasonló a német „früher ersten Termin” intézményéhez. Ez a perjogi intézmény megkönnyíti az átmenetet a pert előkészítő írásbeli szakasz és a szóbeli eljárás között, sajátosan összekapcsolva - a jellegüket tekintve - eltérő eljárási szakaszokat. Az előkészít tárgyalással a jogalkotó a felek közötti megegyezés létrehozását tűzte ki célul: a bíróság akár hivatalból, akár kérelemre megkísérelheti a

⁷³JZPO 138-139 §

⁷⁴JZPO 42. §

⁷⁵JZPO 87 §

⁷⁶Heath-Petersen 2002. 60. p.

⁷⁷JZPO 139. §

⁷⁸SchZPO 222. § (1)

⁷⁹ÖZPO 232. § (1)

kereseti kérelem/kérelmek tekintetében a megegyezést a jogvita gyors lezárása érdekében. A bíróság által jóváhagyott jogerős egyezséggel az eljárás befejeződik, és ítélet hatályúvá válik.

A tárgyalási időköz legalább három hét, a bírói gyakorlat alapján azonban ehhez legalább egy-két hónap közti időtartam a szükséges: Ez alatt a felek kiegészítik tényállításaikat, előterjesztetik bizonyítékaikat. Lényeges hogy ezen dokumentumoknak legkésőbb egy héttel az előkészítő tárgyalás időpontja előtt a bírósághoz és az ellenérdekű félhez meg kell érkeznie.⁸⁰ Az előkészítő tárgyalás tartalma törvény által pontosan körülírt. Egyrészt ennek keretében kerül sor a „Prozesseinreden” feletti döntésre. Az osztrák jogi irodalom a félnek azon nyilatkozatát érti alatta, mikor abban a formában védekezik a fél, hogy az ellenérdekű fél nyilatkozatát nem vonja kétségbe. Valamint a felek előadásaira, tény- és jogkérdések jogi szempontok szerinti megtárgyalására, megegyezési kísérletre, továbbá ha célszerűnek mutatkozik a felek kihallgatására és további bizonyítási eljárás lefolytatására is sor kerül. Értelemszerűen, periratok (kereset, kereseti ellenkérelem, kifogások) alkalmazására szintén sor kerül a tárgyalás előkészítése során. A vétkesen későn előterjesztett tények és bizonyításai eszközök főszabály szerint a kizárás áldozatává válnak⁸¹, ha pedig az egyik fél az előkészítő tárgyalást elmulasztja, anélkül, hogy előterjesztette volna a per tárgyára vonatkozó előadásait, akkor a jelenlévő fél kérelmére a bíróság mulasztási ítéletet hoz. Az előkészítő tárgyalás menete megegyezik a többi tárgyalásával: a bíró nyitja meg, vezeti, zárja le. Az ő hatáskörébe tartozik az egyes periratok sorrendjének meghatározása. Viszont a törvény meghatározza az eljárás menetének kereteit, ennek ellenére az eljárás során „arbitrárius rend”⁸² uralkodik. A bírónak kell az eljárási rendet meghatároznia, tekintettel egyrészt arra, hogy a per tárgyát kimerítően megtárgyalják, másrészt arra, hogy idő, fáradság, és költségtakarékos lefolyást eredményezzen. Általában a per tárgyának ismertetését a felek szóbeli előadásai követik. Ezt követi a peranyag megtekintése: a bíróság a felekkel való konzultáció során megállapítja, hogy mely információk jelentősek a döntés során és melyek jelentéktelenek. Ez a metódus hasonló akkor is, mikor jogkérdésekben dönt a bíróság. Továbbá a bíróság közli a felekkel a nem kötött és formailag szabad eljárási programot, amire az eljárás további szakaszaiban és különösen a bizonyításfelvétel alakítása során tekintettel kell lenni. A bíróság elrendeli a bizonyítási eszközök megszerzését, úgy, mint az okiratok, szakértői vélemények, tanuk nyilatkozatai, felek idézése és más bizonyítási eszközök beszerzését. Ezt követi a bizonyítékok bíróság elé tárása. A bíróság megtárgyalja a felekkel a bizonyítási eljárás eredményét, jogkérdéseket, és végül felhívja a figyelmet a megegyezés lehetőségére. A felek előterjesztik az eljárási költségekről szóló beszámolójukat, majd a bíró kihirdeti a tárgyalás végét. Az öZPO lehetővé a bizonyításfelvétel egészének az előkészítő tárgyalás

⁸⁰ Roth-Holzhammer 2012. 11. oldal

⁸¹ u. o.

⁸² Önhatalmú rend

során való lefolytatását, sőt, akár az egész eljárás befejeződhet ezzel a tárgyalással. Ez a lehetőség azonban nem adott abban az esetben, ha valamilyen bizonyításfelvétel még esedékes, akkor az eljárásnak tovább kell folytatódnia.⁸³ A többi tárgyalás is lényegében az előkészítő tárgyalás formáját követi, amelyek során a bizonyítás felvétele áll a középpontban, ezért a jogi terminológia bizonyításfelvételi tárgyalásoknak is nevezi őket.

Svájcban a perfüggőség beállításával a pervezetés feladata jobbára a bíróságra hárul. A bíróság maga dönti el, hogy mely eljárási cselekményeket veszi figyelembe a döntésénél. Tanácsban eljáró bíróság dönthet úgy, hogy a pervezetés kötelességét valamelyik tagjára hárítja. Svájcban különös jelentőséggel bír a peres eljárás nyelvének meghatározása: Főszabályként a bíróság helye szerinti kanton hivatalos nyelvén történik, többnyelvű kanton esetén a kijelölt nyelven, ha pedig a kanton biztosítja a szabad nyelvválasztást, akkor felek az általuk kívánt nyelven vehetnek részt az eljárásban.⁸⁴

Az eljárás egyeztető tárgyalással indul, ami elektronikusan vagy papíron benyújtott iratok alapján, illetve szóban is történhet. Ennek során tisztázzák a felek személyét, a kereseti kérelem jogcímét és a per tárgyát. Kivételesen az egyeztetési eljárás felváltható iratváltással.⁸⁵ Az egyeztetési eljárás tárgyalása nem nyilvános, azonban a bíróság döntése alapján a nyilvánossá is tehető. Legkésőbb 12 hónapon belül be kell fejezni az eljárást.⁸⁶ Az egyeztető tárgyalás keretében a bíróság egy „ítélet tervezetet” készít a felek számára, ami jogerőssé válik, ha a tudomásul vettelt követő 20 napon belül nem fellebbeznek ellene.⁸⁷ Az előkészítő tárgyaláson a feleknek személyesen kell megjelenniük, ha a felperes mulasztja el, az a kereseti kérelmének visszavonását jelenti, ha alperes az a perbebocsátkozásának hiányát, mindkét fél mulasztása esetén az eljárást megszüntetik.⁸⁸

Németországban Az 1976. évi Novella rendelkezései értelmében, ami Baur javaslatain és a stuttgarti modellen⁸⁹ alapult⁹⁰, a német bíró rendelkezésére két alternatíva áll a tárgyalás előkészítésére: Az egyik a „früher erster Termin”, azaz a „korai első tárgyalás”, a másik pedig az írásbeli periratok útján történő előkészítés.⁹¹ A szabályozás kialakítása során az a cél vezette a jogalkotót, hogy a bírók számára teret engedve, az adott ügy sajátosságaihoz legmegfelelőbb alternatívát biztosítson a bíró számára. Ez az elgondolás kellő rugalmasságot biztosítana az

⁸³ Deixler-Hübner, Roth 2006., 12. oldal

⁸⁴ Spühler, Dolge, Gehri: 2010. 204-205

⁸⁵ SchZPO Art. 202.

⁸⁶ SchZPO Art. 203-

⁸⁷ SchZPO Art. 210-

⁸⁸ SchZPO Art. 204.

⁸⁹ Lásd mű 7. oldal

⁹⁰ Czoboly 2013. 33. o.

⁹¹ ZPO 262.§

eljárásban, de sajnos ez a gyakorlatban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Ugyanis a bírók nem az eset körülményeihez, hanem saját személyiségükhöz igazodó előkészítési módszert alkalmazzák inkább.⁹²

„Korai (előkészítő) tárgyalás” esetén az elnök vagy az eljáró bíróság egyik tagja határidőt tűz a kereseti ellenkérelem írásbeli előterjesztésére, valamint arra, hogy jogi képviselő által benyújtott ellenkérelmét nyújtsa be a bírósághoz. A korai tárgyalás során a bíróság minden - a főtárgyalás előkészítéséhez szükséges - eljárási cselekményt foganatosíthat. Ennek elmulasztása esetén a bíróság bírósági meghagyás (mulasztási ítélet) kibocsátását – mint szankciót – fűzi.⁹³ A „korai” - első - tárgyalásra többnyire a keresetlevél beérkezését követő 4-6 héten kerül sor.⁹⁴ Két funkciót is rendel hozzá a törvény: egyrészt szerepe van a főtárgyalás előkészítésében, másrészt az egyszerű megítélésű ügyek esetében akár döntéshozatalra is sor kerülhet. A reform egyik fontos eleme a preklúziós szabály, mely értelmében a bíróság kizárhatta a felek késedelmesen előterjesztett bizonyítékait, indítványait,⁹⁵ ezzel is szűkítve az eljárás alanyainak perelhúzásra alkalmas lehetőségeinek körét. A reform másik fontos eleme a felek „Prozessförderungspflicht” kötelezettsége, ami a felek határidőben elvégzett eljárási cselekményeit kívánta „kierőszakolni”.⁹⁶

A másik alternatíva, amikor a német bíróságok a tárgyalást írásbeli periratok segítségével készítik elő, az ügyvéd közreműködése nélkül zajló eljárásokban. Jegyzőkönyv felvételére a törvény által kijelölt hatóságoknál kerülhet sor, amelyek haladéktalanul kötelesek a jegyzőkönyveket a bírósághoz továbbítani. Az eljárási cselekmény joghatásainak beállása (pl.: perfüggőség) szempontjából a jegyzőkönyvnek bírósághoz érkezésének időpontja releváns. A német jogi terminológiában „Schriftsätze” néven megjelenő periratok tartalmára is tartalmaz a ZPO rendelkezést.

- felek és törvényes képviselőjének nevét, perbeli állását, foglalkozását, lakóhelyét, a bíróság és ellenfelek megnevezését, kérelmek számát
- kérelmeket, amelyeket a felek a bíróság elé állítani szándékoznak
- az adatokat a kérelmek indokolásához ténybeli kapcsolatot szolgáltatnak
- nyilatkozatot az ellenfél ténybeli állításairól
- a bizonyításhoz vagy az ellenfél állításainak cáfolatához alkalmazott bizonyítási eszközök megjelölését
- valamint az iratokért felelős személyek aláírását.

⁹²Gottwald 1983, 695. o

⁹³§275 dZPO

⁹⁴Gottwald 1983, 694. o.

⁹⁵MünchKomm 1992, Prutting, 1795. o.

⁹⁶Czoboly 2013. 23. o.

Az előkészítő periratokban hivatkozott, felek rendelkezésére álló okiratokat eredetiként vagy másolatként az előkészítő periratokhoz csatolni kell, aminek előterjesztésére szigorú preklúziós szabály vonatkozik, ugyanis legalább egy héttel a szóbeli tárgyalást megelőzően kézbesíthető legyen. A nyilatkozatot cáfoló iratokat is időben kell előterjeszteni úgy, hogy legalább 3 nappal a szóbeli tárgyalást megelőzően kézbesíthető legyen. Ha a felet az ellenfél szóbeli tárgyaláson tett előadásáról nem tájékoztatták időben, akkor a bíróság a kérelmére meghatároz egy határidőt, ami alatt a nyilatkozatot előterjesztheti. A nyilatkozatot határidőn belül kell előterjeszteni, az elkésett nyilatkozatot a bíróság a döntésnél figyelembe nem veszi. A magyar szabályozáshoz hasonlóan a német perrendtartás szerint is a mulasztó félnek kell viselnie a határidő vagy határnap elmulasztásából, határidő módosításából eredő költségeket. A tárgyalást a tanács elnöke vezeti, melynek során felvilágosítja a feleket eljárási jogaikról és kötelezettségeikről,⁹⁷

Japánban a törvény *expressis verbis* a felek és bíróság köteletségévé teszi a tárgyalás pontos és alapos előkészítését, amire sor kerülhet: szóbeli tárgyalással és írásbeli periratok által. A joggyakorlat megítélése szerint a peres eljárások csak a bonyolultabb ügyekben húzódnak el, például amikor több szakértő meghallgatása szükséges, ezért e problémák orvoslására a törvény bevezette munkaterv készítésének lehetőségét. Ha az ügy bonyolultsága igényli, akkor a bíró a felekkel való egyeztetést követően munkatervet készít az eljárás lebonyolításának lényeges pontjairól és azok tervezett időpontjáról,⁹⁸ különösen: tanú- meghallgatásának és szakértői szakvélemények szükségessége döntéshozatal időpontja. A feleknek és bíróságnak tartania kell magát a munkatervben megszabott határidőkhöz, ha azokat a felek elmulasztják, preklúziós szabály lép életbe és a bíróság elutasítja indítványait.

Jelenleg három tárgyalás előkészítési forma áll a bíróság rendelkezésére: az előkészítő tárgyalás (junbiteki-koutoubenron), az előkészítő megbeszélés (benron-junbi-tetsuzuki), illetve az írásbeli előkészítés (shomen-ni-yoru-junbi-tetsuzuki). A bíróság a köztük történő választás során kikéri a felek véleményét döntését megelőzően.⁹⁹ Az előkészítő tárgyalásra akkor kerül sor ha az eljárásban több peres fél szerepel, illetve ha a perben érvényesített jog szélesebb személyi kört érint. Gyakorlatilag a tényállás vitás pontjainak kijelölésére szolgáló nyilvános tárgyalás.¹⁰⁰ Az előkészítő megbeszélés a korábban kifejtett előkészítő tárgyalás.¹⁰¹ Informális formák jellemezik, aktív bírói közreműködés által a tényállás felderítésének kísérleteként definiálható, egyezségi kísérletre azonban nem kerülhet sor keretei között.¹⁰² A tárgyalás írásbeli előkészítése jobbra ultima ratio

⁹⁷DZPO 71.o.

⁹⁸Czoboly 2013. 68. o.

⁹⁹Miki 2003, 35. o.

¹⁰⁰Hasebe 1999, 260. o.

¹⁰¹Taniguchi 1997, 773. o.

¹⁰²Miki 2003, 36. o.

szerepet töltött be, abban az esetben alkalmazták, ha a felek bíróság előtti megjelenése aránytalan költségekkel jár. Ha ilyenkor mindenképpen szükséges a felek meghallgatása, akkor videokonferencia keretében kerítenek sort rá. Az előkészítő tárgyalásokhoz preklúziós szabály helyett magyarázatadási kötelezettséget kapcsolnak, ami annyit jelent, hogy a félnek magyarázatot kell adnia a késelemre vonatkozóan, ha a tényt vagy bizonyítékot az előkészítő tárgyalást követően terjesztett elő.¹⁰³ Megszegéséhez közvetett szankciók fűződnek. Az előkészítő eljárásban a bírót széleskörű pervezetési jogosultságok illetik meg, mintegy paternalista szerepben tündököl.¹⁰⁴ A bizonyításfelvétel tekintetében újítást jelent, hogy csak a tárgyalás releváns és vitás pontjainak feltárását követően kerülhet sor rá.

Ausztriában és Svájcban minden esetben megelőzi az előkészítő tárgyalás a tárgyalást, Németországban és Japánban azonban az eljárás alanyainak akaratától függően. Közös bennük, hogy a bizonyítékok összegyűjtése áll a középpontjukban, valamint – Japán kivételével – fontos céljuk a felek közötti egyezség megkötése.

¹⁰³Taniguchi 2005, 103.o.

¹⁰⁴Miki 2003, 43. o.

3. A common-law modell

A. Az Egyesült Államok és az Angol/Wales –i peres eljárás

Az Amerikai Egyesült Államok perjogának mintaként való alkalmazása gondolkodóba ejtheti az olvasót, tekintettel arra, hogy a kontinentális jogrendszertől merőben más eljárási modellt alkalmazó rendszerről van szó. Példaként történő figyelembevétele elgondolkoztató több indok alapján is: az angolszász jogrendszerek eljárásjoga is kodifikált, továbbá az angolszász országokban a jogérvényesítés igénybe vétele (pereskedési hajlama) hasonlóan erős a kelet –európai országokhoz viszonyítottan. Ennek ellenére az Egyesült Államok vagy az Angliában lefolytatásra került polgári peres eljárásokat mégsem jellemzi az évekig történő elhúzódás. A jogviták magas száma ellenére sikerül elérniük az eljárások ésszerű időn belül való befejezését, mivel átlagosan 8,6 hónap szükséges az érdemi döntéshez.¹⁰⁵ Mi lehet ennek az oka? Egyrészt az alternatív vitarendezési eljárások széles körű elterjedése, hatékonysága, másrészt a peres eljárásban alkalmazott discovery/disclosure eljárás, aminek alkalmazása a legszembetűnőbb különbség. De mit is jelent a gyakorlatban?

Az amerikai szövetségi bíróságok polgári eljárás eljárásának szabályait a szövetségi polgári perrendtartás szabályozza. Legjelentősebb jellemzői, hogy

- Az amerikai polgári eljárás - mint már korábban megállapítottam- kodifikált, a szövetségi polgári eljárást a szövetségi polgári perrendtartás szabályozza.
- Az eljárás keresetlevéllel indul¹⁰⁶ és az alperes válasza tömör, nem tartalmaz érvelést, bizonyítékokról adatokat, bizonyítási indítványokat.
- A bíró személye háttérbe szorul, az eljárás középpontjában a felek és jogi képviselőik állnak.
- A bizonyítási eljárásnak nem közreműködője a bíró, a felek és képviselőik feladatát képezi a bizonyítás.
- A felek közvetlen kérdezési és felhívási joguk van a másik féllel szemben.
- Az eljárás csúcsát a főtárgyalás képezi, annak köszönhetően, hogy az alapos előkészítő szakaszt általában csak egy tárgyalás követi.¹⁰⁷

¹⁰⁵Bizonyítja Ábra 6-7. Forrás:

<http://www.uscourts.gov/Viewer.aspx?doc=/uscourts/Statistics/FederalJudicialCaseloadStatistics/2014/tables/C05Mar14.pdf>

¹⁰⁶FRCP 3.§

¹⁰⁷Szabó 1988. 614. o.

Az eljárás menetével kapcsolatban megállapítható, hogy az eljárás a felperes panaszának bíróság általi iktatásával veszi kezdetét¹⁰⁸, ami alapján kiállításra kerül az idézés. Az idézésnek tartalmaznia kell: felek és bíróság nevét, felperes vagy ügyvédjének nevét és címét, alperes megjelölését, az alperes jelentkezésére és védelme előterjesztésére nyitva álló időtartamot, alperes arra történő figyelmeztetését, hogy az utóbb említettek elmulasztása mulasztási ítélet, kibocsátását eredményezi, bírósági titkár aláírását, bírósági pecsétet.¹⁰⁹ Az idézést a felperesi panaszról készült másolattal együtt kell kézbesíteni, a felperes felelőssége az erről való gondoskodás. A kézbesítést a felek iratváltása, illetve az alperesi viszontkereset követheti. Majd az eljárás elérkezik egy kulcsfontosságú pontjához, a „discovery” eljáráshoz.

Angliában az eljárás a felperesnek az alperes értesítésével kezdődik, arra vonatkozóan, hogy ellene pert kíván indítani. Ennek során meg kell jelölni a keresetet és az azt alátámasztó tényeket és dokumentumokat, hogy a másik fél ezek alapján meg tudja ítélni, hogy mi a jogvita tárgya és érdemes-e azt vitatni. Ebben a felperes a másik felet fel is hívhatja az értesítés megérkezéséről visszajelzés küldésére, valamint arra, hogy meghatározott időn belül (általában egy hónap) küldje el a válasziratát, valamint az azokat megalapozó dokumentumokat. Továbbá alternatív vitarendezési megoldások igénybevételének lehetőségét is javasolhatja. Erre az alperesnek érdemi választ kell küldenie, amelyben meg kell jelölnie, hogy a felperesnek mely tényállításait ismeri el, és melyeket vitatja. Amennyiben valamelyik tény nem ismer el, úgy részletes indokolással alá kell támasztania állítását. Felvetheti továbbá az alperes egyezség kötésének lehetőségét is. A bíróság a per megindítása előtt nem kapcsolódik be az eljárásba, azonban utólag érvényesíthet szankciókat a szabályokat megszegőkkel szemben. A kötelezettségek teljesítésére való hajlandóságot a bíróság a tárgyalás előkészítés során kiadott utasításai kapcsán figyelembe veheti. Azaz alkalmazhat olyan szankciót, mint például, hogy nem engedi valamely eljárási cselekmény elvégzését az eljárás során, ha azt már a tárgyalást megelőzően szükséges lett volna elvégezni. A késedelemmel okozott költségek megtérítésére is kötelezheti a mulasztó felet.¹¹⁰

¹⁰⁸FRCP 3.§

¹⁰⁹FRCP 4.§

¹¹⁰Czoboly 2013, 53.o.

B. Az amerikai Discovery és az angol Disclosure eljárás

Az amerikai discovery eljárás 1930-as évek végén került bevezetésre, és fő céljaként a bíróságok tehermentesítése szolgált. 1938 óta számos módosításon átesett: 1993-ban történt az első jelentősebb reform, melyben új alapokra helyezték a felek együttműködési és tájékoztatási kötelezettségét e szakasz lerövidítésének céljából. A következő jelentős újításnak a 2000. évi bizonyult, mely megkerülhetetlenné tette a discovery eljárást, ugyanis lehetőségből kötelezettséggé lépett elő.¹¹¹ E mögött az a jogalkotói célkitűzés húzódik meg hogy a „kikényszerítse” a feleknek tárgyalást megelőző találkozását, és így lehetővé tegye a rendelkezésükre álló bizonyíték a másik félnek való átadását.¹¹² Az eljárás egyik célja az, hogy megakadályozza, hogy bármelyik fél előnyhöz jusson a perben a másik féllal szemben, a másik pedig az, hogy a felek még a tradicionális értelemben vett bírósági tárgyalás előtt felderíthessék az „erőviszonyokat”: amit mérlegelve a jelentősebb költségek felmerülése előtt megegyezhetnek, vagy akár el is állhatnak a peres úttól.¹¹³

A discovery során a felek egymás rendelkezésére bocsátják azokat a bizonyítási eszközöket, információkat, amelyeket a bizonyítás során fel szeretnének használni. Azaz egy, a főtárgyalást megelőző bizonyítási szakasszal állunk szemben, ami nem kismértékben a „meglepetési effektus”¹¹⁴ csökkentését is céljának tekinti. A felek a „tényeket, a tárgyalást megelőzően maradéktalanul feltárják”¹¹⁵. Lényegében ez a cél vezérli a tárgyalást előkészítő szakaszt (pre-trial), amit véleményem szerint érdemben a discoverytől csak formalitása, bíró általi dominanciája különböztet meg. Majd következik az eljárásban a már említett csúcspont, a tárgyalás (trial), amiből általában csak egy szükségeltetik, ugyanis leggyakrabban az első tárgyaláson sor kerül az ítélet meghozatalára, ami ellen jogorvoslattal lehet élni, illetve aminek végrehajtása kérhető.¹¹⁶

Az USA-ban felmerülő polgári jogi jogviták nagy része gyakran lezárul e szakaszt követően, ugyanis ekkor a felek tisztán látják a pernyertességre esélyüket, és egy költséges tárgyalás tartása előtt inkább megegyeznek. Az eljárás ezzel fő célját elérte, hiszen a megindított discovery eljárások jelentős hányada, kb. 90%-a zárul megegyezéssel, tehát nem jutott tárgyalási szakaszba.¹¹⁷ Főszabály szerint a rendelkezésükre álló bizonyítékokat kivétel nélkül át kell adni az ellenérdekű félnek. A tárgyalás során már nem lehetséges olyan bizonyíték felhasználása, amelyet a discovery

¹¹¹Király kézirat 3.o.

¹¹²u.o.

¹¹³Szabó 1988. 614.o.

¹¹⁴Szabó 1988/11. 614. o.

¹¹⁵Green 1979. 138. o.

¹¹⁶Baum 2013. 210-213. o.

¹¹⁷Király kézirat 3. o.

eljárásban a felek nem tártak fel és a tárgyalást előkészítő pre-trial konferencián benyújtott bizonyítási terv nem tartalmaz, kivéve rendkívüli helyzet esetén¹¹⁸.

A discovery eljárás öt szakaszra bontható¹¹⁹:

Az első lépése az ún. első találkozás¹²⁰: Ez a felek és képviselőik első megbeszélése. Erre legalább 21 nappal a bíró jelenlétében való megbeszélés időpontja előtt kell sort keríteni.¹²¹ A bíróval történő konzultáció időpontját keresetlevéllel együtt kézbesített idézés tartalmazza.¹²² Az ezt követő 14 napon belül következik a bizonyítékok feltárása, a disclosure eljárás. Ennek két altípusa ismeretes:

- Az első, az ún. „bevezető eljárás”¹²³: 14 napos kógens információcsere a felek között. E során megállapodnak a tanúk személyében, kicserélik egymás között a bizonyítékokat.¹²⁴ A szabály a releváns és valamelyik fél birtokában, rendelkezése alatt álló dokumentumokra is vonatkozik.
- A második típus, az ún. szakértői vélemények. Ennek során a feleknek meg kell állapodnia a szakértő személyében,¹²⁵ akinek 90 nap alatt kell a szakvéleményt a felek rendelkezésére bocsátani, vagy egy korábban született szakvélemény cáfolata esetén 30 nap alatt.¹²⁶

Majd következik az első találkozás a bíróval: erre a felek első találkozását követő 21. napon kerítenek sort. Így a feleknek – a legrosszabb esetben is – hét napjuk van a bizonyítékok kiértékelésére. A feleknek erre el kell készíteniük és leadniuk a bizonyítási tervüket. Ebben kifejtik, hogy milyen további bizonyítási eszközökre tartanak igényt az ellenérdekű fél bizonyítékainak mérlegelését követően. A bíró a tervek előadása után további határidőt állapít meg a felek számára ezen további bizonyítékok szolgáltatására. A végleges bizonyítási tervezet elkészüléséig többször is sor kerülhet ilyen ülésre. A bírónak itt passzív szerepe van, feladata a további határidők megállapítására, valamint a felek által fel nem használható bizonyítékok körének meghatározására és kizárására korlátozódik. Majd az előkészítő ülés következik, mikor a bíró a tárgyalás időpontját kitzüzi. A feleknek ezen ülésre már pontos tárgyalás-bizonyítási tervvel kell megjelenniük, mely nem egyezik meg a korábban említett discovery plan-nel, hiszen ez a terv a tárgyalás folyamán kívánt bizonyítási tervet, sorrendet tartalmazza, és ezt - főszabályként - megváltoztatni már nem lehet. A

¹¹⁸Király kézirat 4. o.

¹¹⁹uo.

¹²⁰FRCP 16. (a)-(f)

¹²¹FRCP. 16., 26. f.

¹²²Király kézirat 4. o.

¹²³FRCP 26.

¹²⁴FRCP 26. (a) (1) (A)

¹²⁵FRCP 26. (a) (2) (A)

¹²⁶FRCP 26. (a) (2) (C)

discovery plan benyújtását követően a keresetet megváltoztatni már nem, de módosítani lehet azt az alperes hozzájárulásával. Ezután következik az eljárás csúcspontja: a tárgyalás, amelyen a keresetet megváltoztatni már nem lehet, vagyis újabb érvényesítendő követelés esetében újabb pert kell indítani a félnek. Problémás a feleknek azon technikája, hogy elárasztják ellenfeleiket ügy szempontjából tömérdek irreleváns információval, ezzel is nehezítve, hogy az ellenérdekű fél rövid idő alatt átlássa az ügyet, amivel jelentős költségekkel járó túlbizonyítás következik be. A hatékonyabb működés érdekében az amerikai polgári perrendtartás megfogalmaz szankciókat is a discovery eljárás szabályainak megsértése esetére. Nevezetesen:¹²⁷

- A bíróság elismertnek, illetve elfogadottnak tarthatja azon tényeket, amelyekkel kapcsolatban a kötelezett mulasztott,
- Kizárhatja a mulasztó felet abból a lehetőségből, hogy állításokat, védekezéseket tagadjon vagy megtilthatja számára, hogy egyes adatokat bizonyítékként felhozzon,
- Mindaddig felfüggesztheti az eljárást, ameddig a végzést nem teljesíti a kötelezett fél, sőt akár mulasztási ítéletet is hozhat a kötelezett terhére,
- A végzés nem teljesítését a bíróság megsértésének tekinti, melyet pénzbírsággal sújthat.

A feleknek lehetőségük van a tárgyalás előkészítése során és később a tárgyaláson is a megegyezésre. A bíró erre *expressis verbis* felhívja a felek figyelmét. Amennyiben a felek a pre-trial szakaszban megegyeznek, akkor mindkét fél mentesül a perköltségek megfizetése alól. Az állam abból a célból biztosítja ezt, mert jelentősebb anyagi terhet jelentene az állami igazságszolgáltatás szolgálatainak éveken át történő igénybevétele, mintha még az elején kifizeti a peres felek eddig összegyűlt költségeit.¹²⁸ Majd következik az eljárásban a már említett csúcspont, a trial, amiből általában csak egy szükséges, ugyanis leggyakrabban az első tárgyaláson sor kerül az ítélet meghozatalára, ami ellen jogorvoslattal lehet élni, illetve aminek végrehajtása kérhető.¹²⁹

Az amerikai discovery eljárás angol megfelelője a disclosure eljárás, ami alapjait tekintve ugyanazt a célt szolgálja, viszont az eljárás menetét illetően találhatunk eltéréseket: egyrészt az angol változat inkább csak kölcsönös információcserére szorítkozik, és kizárólag a releváns dokumentumok összegyűjtését kívánja. A felek tehát gondos előkészítést követően kívánják a peranyagot a bíró rendelkezésére bocsátani az ún. pleading, iratváltás folyamán. A bíróra pedig az a

¹²⁷FRCP 37.

¹²⁸Mason 2007. 170. o.

¹²⁹Baum 2013. 210-213. o.

szerep hárul, hogy „örködjön” a disclosure felett, óvja attól, hogy túlterjedjen a szükséges mértéken.¹³⁰

Angliában három „menetű”(tracks) eljárási rendszer érvényesül a jogviták elbírálása során, melyben a pertárgyérték határozza meg, hogy melyik eljárást kell alkalmazni. A bagatell ügyekben¹³¹ – 10.000 £. értékig - formalitásoktól mentes standard disclosure-t alkalmaznak. Második szinten az 10.000 és 25.000£ közötti pertárgyértékű ügyeket szabályozza, melyek ún. fast track, vagyis gyorsított, szigorú határidőkhöz kötött eljárásban elbírálandók, a harmadik lehetőség pedig az ún. multi track¹³², melynek szabályai 25.000£ pertárgyérték felett alkalmazandók, itt már gyakrabban találkozunk a speciális eljárással.¹³³ Az eljárás kiválasztása során azonban lehetősége van a bírónak a mérlegelésre, figyelembe veheti az ügy bonyolultságát, az esetleges tanúk száma, szakértő kirendelésére vonatkozó kérelmeket, a felek egyéb körülményeit, felek véleményét. Ez utóbbi azonban nem köti a bíróságot, a szerinte legmegfelelőbb eljárási út választja ki.¹³⁴

Az angol polgári peres eljárás tulajdonképpen két határozottan elkülönülő részre osztható, a pre-trial es a trial szakaszra. A pre-trial szakaszban a tényállás meghatározására, a bizonyítékok összegyűjtésére (disclosure) es ha annak a feltételei adottak, akkor az eljárás „sommás” befejezésére kerül sor.¹³⁵ A bizonyítékok összegyűjtésének terhe a felek vállán nyugszik, melyet a bíróság ún. útmutatások segítségével megkönnyít. A szabályozás az egyszerűbb ügyeknél kevésbé kívánja meg a bírói aktivitást a tárgyalás előtt, míg a bonyolultabbaknál a bíró feladatává teszi, hogy a megfelelő utasításokkal es megbeszélésekkel igazgassa az adott ügy menetét.¹³⁶ Az eljárás a felek által készített listák egymás részére való továbbításával veszi kezdetét, amelyben közlik egymással, hogy milyen dokumentumokat fognak feltárni egymásnak. A listának tartalmaznia kell minden olyan dokumentumot, melyre a fél hivatkozni kíván, melyet a fél visszatart, melyek nincsenek a birtokában.

A felhasználható okiratokat Lord Woolf a következőképpen osztályozza¹³⁷:

- azon saját okiratok, melyekre a fél hivatkozik
- az ellenfél okiratai

¹³⁰Harsági 2005. 216.o.

¹³¹Czoboly 2013,57.o.

¹³²Czoboly 2013,57., 93.o.

¹³³Harsági 2005 219-220.o.

¹³⁴Czoboly 2013,112.o.

¹³⁵Czoboly 2013, 47.o.

¹³⁶Czoboly 2013,58.o.

¹³⁷Harsági 2005 219.o.

- azok a vitatható dokumentumok, melyekről még nem tudni, hogy alátámasztja-e, vagy megerősíti-e a felek álláspontját
- „train of inquiry” dokumentumok, közvetett bizonyítékok.

Az első két pontba tartozó okiratok, dokumentumok a standard disclosure-be tartoznak, a harmadik és negyedik pontba tartozóak pedig a kérelemre elrendelt specific disclosure és specific inspection keretében ismerhetők meg:¹³⁸

A standard eljárás alapján a félnek meg kell jelölni az általa felhasználni kívánó dokumentumokat, továbbá azokat, amelyek bármelyik perbeli félre hátrányosak vagy kedvezőek.¹³⁹ Viszont ez a kötelezettség csak azon dokumentumokra vonatkozóan állnak fenn, melyeket ellenőrzés alatt vagy birtokában vannak, vagy legalább jogosult használni, birtokolni azt, vagy másolatot készítenie róla.¹⁴⁰

Az angol egyeztetési eljárás három szakaszra tagolható:

- levélváltás szakasza
- releváns okiratok kicserélésének szakasza
- esetleges szóbeli egyezségi tárgyalás¹⁴¹

A standard disclosure eljárás a következő módon zajlik: 14 nappal az első „case management” megbeszélés előtt minden félnek el kell küldenie egy olyan nyilatkozatot, amely tartalmazza, hogy

- az ügy szempontjából releváns dokumentumok listáját
- ezen dokumentumok valószínűsíthető helyét
- elektronikus adatok esetében hol és milyen módon vannak tárolva,
- a standard disclosure előzetes költségszámítását, beleértve a dokumentumok keresésének és feltárásának költségeit is.¹⁴²

7 nappal az első case management megbeszélés előtt, vagy a bíróság által megszabott időpontban a feleknek közvetlenül egymással kell egyeztetniük a disclosure elsődleges céljának meghatározása tárgyában. Ha ez sikeres és bíróság szerint megfelelő, akkor azt jóváhagyhatja.¹⁴³ A feltárási kötelezettség az egész eljárást áthatja, bármikor kerül birtokukba releváns bizonyíték, kötelesek azt késedelem nélkül feltárni.¹⁴⁴ A standard disclosure eljárásban elvárható a felektől, hogy ésszerűen elvárható módon gondoskodjanak a bizonyítékok felkutatásáról. Majd a feleket egy ún. disclosure statement-ek benyújtásának kötelezettsége terheli, melynek a következő elemeket kell tartalmaznia:

¹³⁸Harsági 2005. 220.o.

¹³⁹Hardwicke 1.o.

¹⁴⁰CPR.31.8.(1)-(2)

¹⁴¹Miczán 2014. 221. o.

¹⁴²CPR.31.5. (1)-(5)

¹⁴³CPR.31.5. (5)

¹⁴⁴Hardwicke 2.o.

- A keresés kiterjedtségét, nagyságát a dokumentumok felkutatása, feltárása iránt,
- Annak tanúsítását, hogy a fél megértette, hogy feladata, kötelessége feltárni a dokumentumokat,
- Valamint annak a tanúsítását is, hogy a fél e kötelezettségének legjobb tudása szerint eleget tett¹⁴⁵.

A felet a már feltárt dokumentum visszatartásának joga privilegizáltsága esetén illeti meg, azaz ha jogi titoktartás alá esnek, ha bemutatóját gyanúba kevernék azt, közérdek indokolja a titokban tartást.¹⁴⁶ A dokumentumot fel nem táró fél nem hivatkozhat rá, kivéve, ha a bíróság ezt mégis lehetővé teszi. Bíróság is kiszabható, és a bíróság kizárhatja követelése, illetve védekezése előterjesztését¹⁴⁷

Költséghatékonysági célokat szolgál a peres eljárást megelőző „ajánlattételre való felhívás” (offer to settle) intézménye, amelyben valamelyik fél ajánlatot tehet a másik félnek, amelyet az vagy elfogad, vagy elutasít. Ha a bíróság által megítélt összeg nem haladja meg az ajánlati tételt, akkor a bíróság szankciót alkalmaz az ajánlatot visszautasító féllel szemben, mert olyan jogvitában pereskedett, amelyben racionális döntés alapján az ajánlatot el kellett volna fogadnia. A megfelelő ajánlathoz szükség van az alapos disclosure eljárás lefolytatására, ami rendelkezésükre bocsátja a szükséges információkat. Egyesek kritikát fogalmaztak meg az intézménnyel szemben annak költségessége következtében, mivel „korán terhelte” teszi az eljárást, ugyanis a költségek egy része már a keresetindítást megelőzően felmerül, és ezek a befektetett összegek elvesznek, ha a felek nem kötnek egyezséget. Woolf erre azt a választ adta, hogy nem felesleges a fókuszált információcsere, ugyanis az egyezés megkötésének megghiúsulása esetén a felek a szükséges információk és egymásnak átadott okiratok birtokában koncentráltabban tudják a pre-trial szakaszt lefolytatni és az eljárás hamarabb tud eljutni a tárgyalásig.¹⁴⁸

¹⁴⁵Uo. 3.o.

¹⁴⁶Uo. 3.o

¹⁴⁷Uo. 4.o.

¹⁴⁸Czoboly 2014, 54-55.o.

IV. Tárgyaláselőkészítés hazánkban

A hatályos Pp. szerint a tárgyalás előkészítése három szakaszra bontható:

- a keresetlevél megvizsgálására [124. § (1)-(2) bek.]: ennek során azt szándékozik a bíróság megállapítani, hogy a kereset tárgyalásra alkalmas-e. Ezt nyomban, de legfeljebb a bíróságra érkezést követő harminc napon belül kell elvégezni. Ha nem felel meg a keresetlevél minden előírt feltételnek, akkor jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén hiánypótlásra, jogi képviselővel eljáró fél tekintetében a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításra kerül sor.

- az előkészítő intézkedések megtételére [124. § (3)-(4) bek.]: Ennek kapcsán általános megfogalmazással él a jogalkotó: „a bíróság az eljárás gyorsabb lefolytatása érdekében további intézkedéseket tehet a tárgyalás előkészítésére. Erre akár már az első tárgyalás kitűzését megelőzően vagy azzal egyidejűleg is lehetőség van, de sor kerülhet rá az eljárás bármely szakaszában”¹⁴⁹. Majd exemplifikatív felsorolással segíti a jogalkalmazók feladatát, de konkrét kötelezettséget nem ró. Hardicsay is kiemeli annak kiemelkedő fontosságát, hogy a bíró még a tárgyaláson kívül tegye meg a szükséges és törvény által biztosított intézkedéseket, mivel nem kívánatos, hogy az állampolgárok hiába jelenjenek meg a tárgyaláson.¹⁵⁰

- tárgyalás kitűzésére (125-126. §): garanciális szereppel bír a tárgyalási időköz, ami az alperes részére megfelelő felkészülési idő biztosítását célozza azzal az előírással, hogy a keresetlevél részére való kézbesítése legalább tizenöt nappal köteles megelőzni a tárgyalás napját, amit sürgős esetekben az elnök lerövidíthet. A tárgyalás idejéről és helyéről az idézésben értesíti a bíróság a feleket. Az említett kötelezettségek megsértésével kapcsolatban a magyar törvény csak két, szigorúnak nem mondható szankciót állapít meg: a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítását és a perköltségben marasztalást.¹⁵¹

¹⁴⁹Polgári Eljárásjog I., 229. o

¹⁵⁰Hardicsay 1959. 73. o.

¹⁵¹Miczán 2014. 222. o.

V.De lege ferenda javaslatok a magyar Pp. vonatkozásában

Szükségesnek tartom a tárgyalás előkészítés koncepciójának átgondolását. Ügyvédek, bírák – bár különböző érvek alapján- is egyetértenek abban, hogy gyökeresen más eljárási szabályok szükségesek. A bírók leginkább saját leterheltségüknek, és a felek perelhúzásban való érdekeltségének tulajdonítják az eljárás elhúzódását. „Azt tartják, - és sokszor ez így is van, hogy a felperesek általában a gyors, az alperesek általában a lassú perbefejezésben érdekeltek. Talán helyesebb ezt kissé bonyolultabban úgy fogalmazni, hogy a pernyerésre nagyobb esélyt érző fél sürgeti, a kisebb esélyt érző fél lassítja a perbefejezését”.¹⁵² Az ügyvédek részéről a bíróság nem megfelelő előkészületei jelentik a problémát. Mindkét oldal meglátását bizonyos mértékben megalapozottnak tekintem: kétség kívül sokszor abban érdekeltek az ügyvédek, hogy eljárásuk során ne a gyors permenetet segítsék elő, mert az eljárás gyors befejezése hátrányosabb lehet az ügyfélre, mint egy késleltetett határozat.¹⁵³ Azonban a bíróság pervezető technikái is számos esetben perelhúzáshoz vezetnek.¹⁵⁴ Így egyértelmű, hogy szükség van változtatásra, mind a felekre és képviselőikre, mind a bírákra vonatkozó szabályok tekintetében.

Mindenekelőtt a japán fizetési meghagyásos eljárást ajánlom az olvasó figyelmébe. Bár ez az intézmény eljárási idők tekintetében hazánkban kiemelkedően sikeresnek bizonyult, de a bíróságok leterheltségének csökkentésére kifejtett hatását növelni lehetne azzal, ha a japán mintához hasonlóan szélesebb körben tennék alkalmazhatóvá, nevezetesen ha meghatározott mennyiségű dolog vagy értékpapír szolgáltatása iránt is igénybe vehető válna.

¹⁵²Kiss 2010. 347. o.

¹⁵³Egy Casco biztosítással rendelkező ügyfél balesetet szenvedett autójával, 2010. 01. 23. napján. Ekkor bejelentette igényét a biztosítónak, aki egy hónapon át nem ismerte el a szerződés létrejöttét (2010. 6. hónapban kötötték és a fél azóta fizette a biztosítást), ezért nem szemlélte az autót. 2010. 03. hóban a biztosító kárfelvételi jegyzőkönyvet készített. Ezután biztosító nem fizetett, majd 2011. januárjában biztosított bírósághoz fordult. Biztosító újra vitatta szerződés létrejöttét, ennek bizonyítására el kellett halasztani a tárgyalást. A következő tárgyaláson az autó értékét is vitatta, ezért szakértő kirendelését kezdeményezte. Ezért négy hónapra kellett elhalasztani a tárgyalást. Alperes magatartása tehát egyértelműen a tárgyalás elhúzását célozta: igyekezett rákényszeríteni felperest, hogy saját költségén javíttassa meg az autót, vagy egy számára kedvezőtlen egyezségbe kényszerüljön.

¹⁵⁴A felek között bérleti szerződés volt egy ingatlanra vonatkozóan, amiben felperes egy vendéglátóegységet üzemeltetett. Az ingatlanra vonatkozóan számos beruházást végzett, tekintettel arra, hogy 10 évre szóló köztük a szerződés. Alperes azonban rendkívüli felmondással élt, annak ellenére, hogy ezt felperes magatartása nem indokolta, de ő jobb ajánlatot kapott az ingatlan bérletére vonatkozóan. Ezért lezárta a vendéglátóegységhez tartozó mosdót, amiből kifolyólag nem felelt meg a hely az előírt követelményeknek, így az ÁNTSZ bezáratta. Felperesnek jelentős kára származott, mert nem térült meg az ingatlanra vonatkozó befektetése, a bírságról és bevételkiesésről nem is szólva. Eljáró bíró azonban számos kérdésben későn hozott döntést. Egyrészt a minősítést tekintve hibás állaspontra helyezkedett kezdetben, ugyanis a lezárás következtében birtokháborítást tartottak relevánsnak, szerződést figyelmen kívül hagyta, továbbá későn döntött szakértő kirendeléséről is. Majd amikor felperes engedményezte egy magánszemélynek követelését, akinek a bíróság illetékfeljegyzési jogot adott, észlelte, hogy I. rendű alperesnek illetékfeljegyzési jog iránt benyújtott kérelméről nem döntött, ezért nem bocsátotta el őt a perből annak meg nem fizetéséig, miközben már perbe lépett II. rendű alperes, akinek megítélte ezt a költségkedvezményt. Megjegyzendő, hogy ez az eljárás 2012 óta folyamatban van, és e sorok írásáig eddig jutott.

Véleményem szerint a peres eljárások tekintetében jó példaként figyelembe vehető az amerikai discovery eljárás a japán megoldásokkal történő ötvözése. Ez alatt azt értem, hogy kedvező lenne egy, az érdemi tárgyalást megelőző, a felek találkozását és bizonyítékainak előterjesztését kikényszerítő eljárás. Véleményem szerint az alábbi eljárás biztosítana hatékonyabb pervezetést: A felperes keresetlevelének benyújtásával indul, amelynek egy példányát a felperes vagy jogi képviselője az ellenérdekű feleknek személyesen kézbesíti, és ezt megfelelően (egy a felek által írt elismervénnyel) a keresetlevél benyújtásakor igazolni. Az eljárás során keletkezett egyéb irat személyes kézbesítését már egyszerűbben lehetne igazolni, ugyanis mint a későbbiekben kitérek rá, kötelező ügyvédi képviseletnek köszönhetően már az ellenérdekű fél jogi képviselőjének bélyegzőjével ellátott, „érkeztetett” példány megfelelő bizonyítékkul szolgálhatna. Azaz a főszabályként érvényesülő postai kézbesítés mellett tehát a személyes kézbesítés szélesebb körű alkalmazását preferálnám. Ezzel jelentős költségeket lehetne elkerülni, ugyanis egy-egy vidéki városban sokszor pár száz méter választja el az érintett ügyvédi irodákat. Láthattuk, hogy az USA-ban is a felek feladata, hogy egymásnak kézbesítsék az egyes iratokat, valamint Németországban is lehetőség van a kézből-kézbe való kézbesítésre.

Kedvező lenne a keresetlevél benyújtása és kézbesítés lebonyolításánál a közjegyzők által használt - fizetési meghagyásos eljárás, illetve a bíróság által – a cégeljárásban rendszeresített – elektronikus rendszer mintaként történő alkalmazása. Ennek és a kötelező ügyvédi képviseletnek köszönhetően, lehetővé válna a keresetlevél és az egyéb beadványok digitalizálása, azoknak elektronikus rendszeren át történő benyújtása. Az FMH kérelmeket jogi képviselővel eljáró fél minősített elektronikus aláírással és időbélyegzővel ellátva a MOKK rendszerébe viszi be, nem jogi képviselővel eljáró fél azonosítás mellett az ügyfélkapuján belépve viszi be a MOKK rendszerébe vagy papír alapon benyújtott kérelmét a közjegyző digitalizálja. A kérelmet e célra rendszeresített elektronikus űrlapon kell benyújtani.¹⁵⁵

Azaz az említett e-eljárások rendszereinek alapjain kiépíthető lehetne egy, a peres eljárás beadványainak gyors és szinte költségmentes benyújtását biztosító rendszer. Azaz az iratok digitalizálását követően a keresetlevelet, beadványokat ebben a rendszerben elküldené a bíróságnak, ami a digitális tértivevény mintájára visszajelzést küldene az iratok szabályszerű benyújtásáról, majd ugyanezen rendszer felhasználásával a többi eljárás során keletkező iratot is kézbesíthetné a bíróság. E rendszer kiépítésével másodlagossá válhatná a költséges postai kézbesítés. Természetesen, tisztában vagyok azzal, hogy e reformok bevezetése jelentős időt és költségráfordítást igényel. Viszont Svájc, ahol régóta sikerrel alkalmazzák mintaként áll a rendelkezésünkre. A Bűsz. IX/B. Fejezete, ami 2013. január 1. napjától hatályos már a bírósággal

¹⁵⁵Széchenyi-Nagy 2012. 130.o.

való elektronikus kapcsolattartásról és az iratok bíróság általi elektronikus kezeléséről rendelkezik. A bíróságok honlapja szerint törvényszékek elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyekben valósulhat meg az Országos Bírósági Hivatal rendszere és az ÁNYK űrlap benyújtási támogatási szolgáltatás útján. A honlapról letölthető nyomtatványok az utóbb említett programmal tölthetők ki és csatolhatók hozzá a mellékletek, amiket az ügyfélkapu segítségével lehet benyújtani.¹⁵⁶ A járásbíróságokon is már telepített a program, szükséges oktatással is ellátták a dolgozókat, de ennek ellenére elhalasztották bevezetését. A rendszerrel szemben viszont megfogalmazható kritika, hogy ügyvédek és állampolgárok körében egyaránt nagyon szűk körben ismert.

A keresetlevélnek tartalmaznia kell a keresetlevél kötelező tartalmi elemeit¹⁵⁷, különös pontossággal az általa felhasználni kívánt bizonyítékokra. Ezt követően csak olyan új bizonyítékokra hivatkozhatna, amiket alperes által hivatkozott bizonyítékok felmerülése tesz szükségessé. Ezt követően a bíróság megvizsgálná a keresetlevelet alaki és tartalmi szempontból, és a hatályos szabályoknak megfelelően a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításra, vagy hiánypótlásra felhívásra kerülne sor. Nagyon fontos lenne a kereset jogcímének, jogalapjának pontos meghatározása. E nélkül nem lehetséges, hogy alperes érdemben megfelelően védekezzen, ami az eljárás további szakaszában problémákat okozhat. Ez a követelmény Ausztriában is érvényesül.¹⁵⁸ Mivel az ügyvédkényszer alapján jogi képviselővel járnának el a felek, ezért a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítására vezető körülmények körét bővíteni lehetne, ezzel is alaposabb felkészülésre ösztönözve a felek jogi képviselőit.¹⁵⁹

Ha a keresetlevél hiánytalanul került benyújtásra, akkor eljáró bíró megidézi a feleket egy, a tárgyalást megelőző egyeztetésre, ahol bizonyítékaik egymás számára történő feltárására kerülne sor, és amire az alperesnek el kellene készítenie érdemi vagy nem érdemi ellenkérelmét. Ennek kötelező jelleggel való bevezetését támogatnám. Kedvező hatása lenne, hogy a felek „tisztá lapokkal” játszanának, azaz tisztába kerülnének az erőviszonyokkal, mérlegelhetnék perbeli helyzetüket. Az előkészítő tárgyalás intézménye sikeresen működik Ausztriában, Egyesült

¹⁵⁶<http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal>

¹⁵⁷Pp. 121. § (1) (2) (3)

¹⁵⁸gondoljunk az Obergerichtshof ítéletére

¹⁵⁹Például egy eljárás során a felperes a keresetlevelében a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 200. § (2) bekezdésére hivatkozott, nevezetesen:

„Semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Semmis a szerződés akkor is, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik”. Azonban nem jelölte meg, hogy az általa sérelmesnek tartott szerződés mely jogszabályba ütközik, de arra se utalt, hogy jóerkölcsbe ütköznék. Azaz nem jelölte meg keresetlevelének alapját, ami a keresetlevél kötelező tartalmi eleme, és jogi képviselővel való eljárása következtében a bíróságnak keresetlevelét idézés kibocsátása nélkül el kellett volna utasítania a Pp. 124. § (2) bekezdés a) pontja értelmében, Ennek ellenére eljáró bíró idézést bocsátott ki, de alperes az eljárási kifogáson túl nem tudott védekezést előterjeszteni, ugyanis nem tette felperes ismerté mi ellen kellene védekeznie. Majd az első tárgyaláson felperes módosította keresetét, ami következtében a tárgyalás elhalasztása vált szükségessé, mivel alperes nem tudott felkészülni a módosított keresetre. Ha felperes képviselője kellő gondossággal készítette volna el keresetlevelét, vagy eljáró bíró kellő gondossággal vizsgálta volna meg és elutasította volna, akkor az újból, teljesen szabályszerűen benyújtott keresetlevélre alperes is kellő védekezést tudott volna előterjeszteni, és az eljárás az első tárgyaláson befejezhetővé vált volna.

Királyságban, USA-ban, Németországban ugyan csak kivételes jelleggel, de az elhúzó pereik kitűnő példát szolgáltatnak a bevezetés szükségessége tekintetében. Az erőviszonyok pert megelőző felderítése lehetővé teszi a felek nyeresre való esélyének mérlegelésére, ami akár megegyezésre is ösztönözhetné őket. Ugyanis ha már az eljárás elején tisztában lennének azzal, hogy az ellenérdeklő fél milyen bizonyítékok birtokában van, nem kockáztatnának meg egy pervesztést, ha egy az eredeti követelésnél kedvezőtlenebb, de a pervesztésnél lényegesen kedvezőbb és olcsóbb egyezség kötése lehetőségük van. Jelentős motivációt jelentene, ha - az USA szövetségi állam példájára - a magyar állam is átvállalná ebben az esetben az addig felmerült perköltséget. Nekünk is fel kell ismerni, hogy ebben a tárgyalást előkészítő szakban felmerült költségek alacsony hányadát teszik ki annak a költségeknek, ami az igazságszolgáltatás gépezetének éveken át történő működtetése okoz. Határidők tekintetében megfelelőnek tartom az USA szabályainak hazánkban való alkalmazását.

Előfordulhat, hogy valamelyik fél, - akár a perköltségben biztosított jelentős kedvezmények ellenére sem – nem tanúsít együttműködő magatartást a tárgyalás előkészítése során. Mivel az efféle magatartás a jóhiszemű, eljárást segítő pervittel ellenkezik, így a hatályos kódexszel összhangban fenntartanám a pénzbírságban marasztalás lehetőségét. A közreműködést segítené az is, hogy a feleknek az előkészítő szakaszt követően nem lenne lehetősége új tényre, új bizonyítékra hivatkozni, kivéve abban a körben, amelyet a hatályos kódex fellebbezés alapjaként, valamint perújítást megalapozó „nóvumként” kezel. Azaz ha „az új tény vagy az új bizonyíték az első fokú határozat meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására”¹⁶⁰, illetve ha „a fél oly tényre vagy bizonyítékra hivatkozik, amelyet a bíróság a perben nem bíralt el”. A hatályos szabályozás szerint is jelentős szereppel bír a fél magatartása a perújítás megengedhetősége vonatkozásában: ha a perújítást megelőző eljárásokban nem a gondos, eljárást elősegítő pervitel követelményei szerint járt el, és emiatt nem terjesztette elő az érintett tényeket, bizonyítékokat, akkor a perújítás nem megengedhető.¹⁶¹ Az említett szabályok mintájára tartanám megengedhetőnek, hogy a felek az első érdemi tárgyaláson új tényre, illetve bizonyítékra hivatkozhasanak. Azaz csak abban az esetben, ha az arra való hivatkozás a tárgyalás előkészítése során a fél önhibáján kívüli okból nem történt meg. Mint már említettem, az osztrák polgári perrendtartás is szigorú szabályozás mellett törpálcát, ugyanis a bizonyítékok köréből kizárja azokat, amelyeket a fél önhibájából, vétkeken, későn terjesztett elő.

Az előkészítő tárgyalást az egyesbíró, illetve a tanácselnök, vagy bírósági titkár vezeti. Véleményem szerint bírósági titkárt is fel kellene jogosítani az előkészítő tárgyalás vezetésével, ugyanis a bírák válláról jelentős terhet vehetne le ezzel a szabályozás.

¹⁶⁰Pp. 235.§ (1)

¹⁶¹A Pp. 260. § (2) bekezdés szerint „a felek bármelyike csak akkor élhet perújítással, ha az ott említett tényt, bizonyítékot vagy határozatot a korábbi eljárás során hibáján kívül nem érvényesíthette”

Ezzel az eljárással közvetlenség elve első pillantásra sérelmet szenvedne, de alaposabb átgondolás után egyértelmű, hogy nem, ugyanis az első tárgyaláson az eljáró bíró közvetlenül észlelné a már összegyűjtött és elé terjesztett bizonyítékokat. Az előkészítő eljárás és tárgyalás, valamint a per további szakaszában is aktív szerepet szánnék a bírónak, illetve bírósági titkárnak, de leginkább a liberális permodell szellemében. Nevezetesen: a felek eljárási cselekményei felett őrködne., Ebben a vonatkozásban jelentős jogosítványokkal ruháznám fel: egyrészt a rosszhiszeműen eljáró felet kötelezheti a jóhiszemű pervitelre, és széles körben szabhatna ki bírságot az eljárási cselekmény elvégzésével késlekedő eljárás alanyaira, ideértve a felek jogi képviselőit is. Álláspontom szerint pervezető jogosítványait szélesebb körben kellene érvényesíteni, viszont egyéb tekintetben visszaszorítani, ugyanis jogi képviselővel eljáró felektől elvárható, hogy kellő jogi ismeretekkel rendelkezzenek, és ezek fényében építsék fel eljárási „stratégiáikat”, eljárás során tett mulasztásaikért pedig felelősséget vállaljanak. Ez alapján A bíróság kitanítási kötelezettségét minimálisra redukálnám, bizonyítási teher, ¹⁶² ítélet elleni fellebbezés lehetőségének¹⁶³ és a költségkedvezmények vonatkozásában.

A felek és jogi képviselőikre viszont lényegesen több feladatot hárítanék, a discovery modell mintájára, mint a hatályos törvény. Teljes egészében a felekre hárulna a bizonyítékok összegyűjtése, bíróság elé tárása szigorú határidőkkel. A tanúk kihallgatását azonban bírói hatáskörben tartom hatékonyabbnak, de a feleket és képviselőiket megilletné továbbra is a kérdészés joga. Azaz a tárgyalási és rendelkezési elv következetes érvényesítése mellett foglalok állást, de szigorú preklúziós határidők kilátásba helyezésével motiválnám a feleket. Bár Japánban nem sikeresen került alkalmazásra, de ez az 1950-es évek ügyvédeknek felkészületlenségének volt köszönhető, véleményem szerint az az eljárás napjainkban a magyar ügyvédek számára nem jelentene aránytalanul nagy kihívást.

Egyértelmű, hogy a vázolt modell alapján a felekre háruló feladatok és határidők szükségessé teszik a jogi ismereteket és peres eljárásban szerzett gyakorlatot. Ebből kifolyólag véleményem szerint mindenképpen szükséges a kötelező jogi képviselet, ügyvédkényszer bevezetése. Ez látszólag ellentmond az olcsó polgári per eszményének, de átgondolással és előrelátással felszámolható az ellentét. Álláspontom szerint a laikus felek kioktatása, számukra a peres eljárás útvesztőiben irány mutatása jelenleg a bíróság feladata, és a kötelező ügyvédi képviselet tulajdonképpen a feladatok elosztásának újragondolása, azoknak a bíróság és ügyvéd közötti felosztása. Azaz mindenképpen el kell végeznie valakinek a felek képviseletét, mindenképpen jelentkezik plusz költség, csak annak személye különbözik, akinél felmerül. Ugyanis az is további költség, ha a bíró nem az első, hanem második/harmadik tárgyaláson hoz határozatot az ügy

¹⁶²Pp. 3. § (3)

¹⁶³Pp. 220. § (3)

érdemében. De ügyvédkényszerrel jelentős teher alól mentesíthető a bíró, ami - a bírák által folyamatosan hangsúlyozott - bíróságok túlterheltségét csökkenthetné. A hatályos szabályozás szerint is létezik a pártfogó ügyvéd intézménye, melyben az a rászorultnak tekinthető fél részesíthető, aki jogban járatlansága vagy az ügy bonyolultsága folytán személyesen eljárva nem lenne képes a perben érdekeit eredményesen képviselni, eljárási jogait hatékonyan gyakorolni, vagy akinek a perében a jogi képviselet kötelező¹⁶⁴ Ebben az esetben a képviseletből eredő költségeket az állam előlegezi, illetve nagyobb fokú rászorultság esetén viseli is.¹⁶⁵ Mindenképpen kedvező lenne bővíteni a pártfogó ügyvédi képviseletre jogosultak körét, tekintettel a bíróságok leterheltségére. Ez látszólag jelentős költségvetési terhet jelent, de csökkenti a bíróságok leterheltségét, biztosítja a hatékony jogvédelemhez való jogot és az ésszerű időn belül való elbírálás követelményének teljesítését. A fél költségmentességére való jogosultsága hiányában is megvalósítható - előrelátással - az ügyvédi képviseletből eredő költségek optimális finanszírozása, amire a gyógyír a jogvédelemi biztosításban keresendő. A német és francia gyökerekkel bíró intézmény hazánkban a 2000-es évek első felében jelent meg. Első jogvédelembiztosítást nyújtó cég az ARAG Jogvédelemi Biztosító Rt volt, amit a Das Jogvédelmi Biztosító Zrt. követett.¹⁶⁶ Mindkét cég német vállalatok leányvállalataként működött, de napjainkban számos biztosító társaság¹⁶⁷ palettáján elérhető termék. Sajnálatos módon az új Ptk. kiemelt jelentősége ellenére nem nevesíti külön biztosítási típusként, jelenleg a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény 1. sz. mellékletének A. részének 17. pontja szabályozza „a jogi eljárási költségek viselésére és a biztosítási fedezetből fakadó más szolgáltatások nyújtására vonatkozó kötelezettség díj ellenében történő elvállalásaként”, Azaz „lehetővé teszi, hogy a biztosított igényt érvényesítsen, vagy az ellen védekezzen, akkor is, ha azt egyébként anyagiak híján nem tehetné meg”.¹⁶⁸ A biztosítók változatos ajánlatokat kínálnak: Általában kiterjed az eljárási illetékekre, szakértői díjakra (előfordulhat, hogy saját szakértője eljárását támogatja csak), jogérvényesítési egyéb költségekre (postai költségek, utazási kiadások). Központban azonban a jogi képviselet díjának megtérítése áll: van olyan biztosító, aki saját alkalmazott ügyvédjének költségeit téríti meg, van, aki rögzített ügyvédi óradíj szerint térít.¹⁶⁹ Az első megoldást abból kifolyólag nem tartom üdvösnek, hogy korlátozza a biztosítottnak ügyvédje szabad megválasztásához fűződő jogát. Az utóbbi variáció pedig a perek gyors befejezésének nem kedvez, ugyanis az ügyvédek a minél hosszabb pervitelben teszi érdekeltté. Szerintem egy meghatározott összeget (biztosítás összegétől függően) kell a felek rendelkezésére bocsátani, amiből fedezhetnék az ügyvédi költségeket. Abban az esetben, ha a jogi

¹⁶⁴Jts. tv. 12-13. §

¹⁶⁵Jst. 11. §

¹⁶⁶Király 2012. 199. o.

¹⁶⁷Pl.: OVB, Generali, UNIQA

¹⁶⁸Bata 2001.,22. o.

¹⁶⁹Király 2012. 200-201. o.

képviselő munkadíja meghaladná ezt, akkor a különbözet saját forrásból finanszírozandóvá válna. Az Európai Unió is igyekszik támogatni a jogvédelmi biztosítás szélesebb elterjedését, ugyanis később akár kiválthatja a tagállamokban a költséges jogi segítségnyújtást.¹⁷⁰ Azonban a jogvédelmi biztosítások igénybe vétele nem általános, az állampolgárok többsége nincs tisztában ezzel a szolgáltatással. Kedvező lenne, ha szélesebb körben ismertetnék meg ezt a lehetőséget a jogkeresőkkel.

¹⁷⁰Albert jelentés 2007.

VI. Konklúzió

Kutatásaim és ügyvédi irodában töltött gyakorlatom alapján mindenképpen szükségesnek tartom az osztrák vorbereitende Tagsatzung, a német früher erster Termin, az amerikai discovery, az angol disclosure, a japán benron-kenwakai közös alapjain nyugvó, a magyar viszonyokkal adekvát, a már vázolt részletszabályokkal operáló tárgyalást előkészítő tárgyalás bevezetését. Álláspontom szerint napjaink viszonyai közt a tárgyalást előkészítő tárgyalás jelentheti a leghatékonyabb megoldást a perek gördülékenyebbé, gyorsabbá, egyszerűbbé tételére, aminek hatásán az általam javasolt kisebb módosítások még javíthatnának. Ezáltal lehetne eleget tenni az uniós jog által követelt ésszerű időn belüli elbírálás követelményének megfelelése által a hatékony bírói jogvédelem elvének. Természetesen, csak a szigorú preklúziós szabályokkal együtt képesek kifejtetni a kívánt hatást, vagyis azt, hogy elejét vegyék hogy a per alanyai a törvény „kiskapuit” kihasználva perelhúzásra irányuló tevékenységet fejtsenek ki.

Mindenképpen az idő és költséghatékonyság elérésének kell az új polgári perrendtartás kodifikátorainak szeme előtt lebegnie, mivel csak a gyors és olcsó jogérvényesítés biztosítja a hatékony bírói jogvédelmet. Bár létezik a magyar Pp. szerint is tárgyalást megelőző egyeztetés a peres felek közt: a Pp. 121/A.§ szerinti jogi személy gazdálkodó szervezetek közötti jogvitákban a keresetlevél benyújtását megelőző jogvita peren kívüli elintézésre irányuló kötelező egyeztetés, amit a discovery eljárástól az választ el leginkább, hogy ennek során nem kerül sor a tárgyaláson alkalmazható bizonyítékok összegyűjtésre, csak az egyezségi kísérlet jegyzőkönyvbe foglalására korlátozódik.

Természetes személyek számára is lehetőség van egyezségi kísérletre történő idézésre a Pp. 127. § (2) bekezdés szerint, mivel a „keresetindítás előtt a perre hatáskörrel bíró és illetékes járásbíró előtt egyezségi kísérletre idézést lehet kérni”. Amennyiben sikerül megegyezésre jutni, a bíróság jóváhagyja a megállapodást, ha nem, akkor általános szabályok szerint folytatódik. Az Itv. rendkívül kedvező illetéket állapít meg: 1%, de legalább 3000,-, legfeljebb 15.000,- Ft.¹⁷¹, ennek ellenére nagyon szűk körben alkalmazott, gyakorta felmerül kiiktatásának lehetősége. A magam részéről nem tartom hatékonynak ezen eljárások alkalmazását abból kifolyólag, hogy az egyezség elmaradása esetén – ami gyakorta előfordul – értelmetlenül felmerült költséget jelentenek. Abban az esetben, ha ezek során a felek bizonyítékainak összegyűjtésére és feltárására is sor kerülne, és ekkor maradna el az egyezség, már megtérültnek tekinthetők lennének a költségek, ugyanis a kifejtett előkészítő tevékenység támogatná az eljárások hatékony, gyors befejezését.

A jogalkotó a 2010-es módosításában egyértelművé tette, hogy a perek ésszerű időn belül történő befejezése követelményének az alapelvek körében is kiemelt jelentőséget tulajdonít, tekintettel arra, hogy a törvényes bíróhoz való jogot is háttérbe szorította érvényesülése érdekében.

¹⁷¹Itv. 42.§ (1) c)

Meggyőződésem szerint pedig az ésszerű időn belül való elbírálás eszköze: a tárgyalást előkészítő tárgyalás intézménye. Sokakban felmerül a kérdés: nem fog a gyors eljárás, a rövid időn belül lefolytatott bizonyításfelvétel, a szigorú preklúziós szabályból álló változás az igazság kiderítésének rovására vezetni? Ez lehetséges, de miért lenne indokolt egy rosszhiszeműen, a hatékony pervitelt nem segítő fél feltétlen védelmezése? A Pp-nek továbbá már nem az igazság kiderítése a célja, hanem hogy „a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa”¹⁷², amivel pedig maximálisan összhangban áll.

¹⁷²Pp. 1§

VI.Irodalomjegyzék

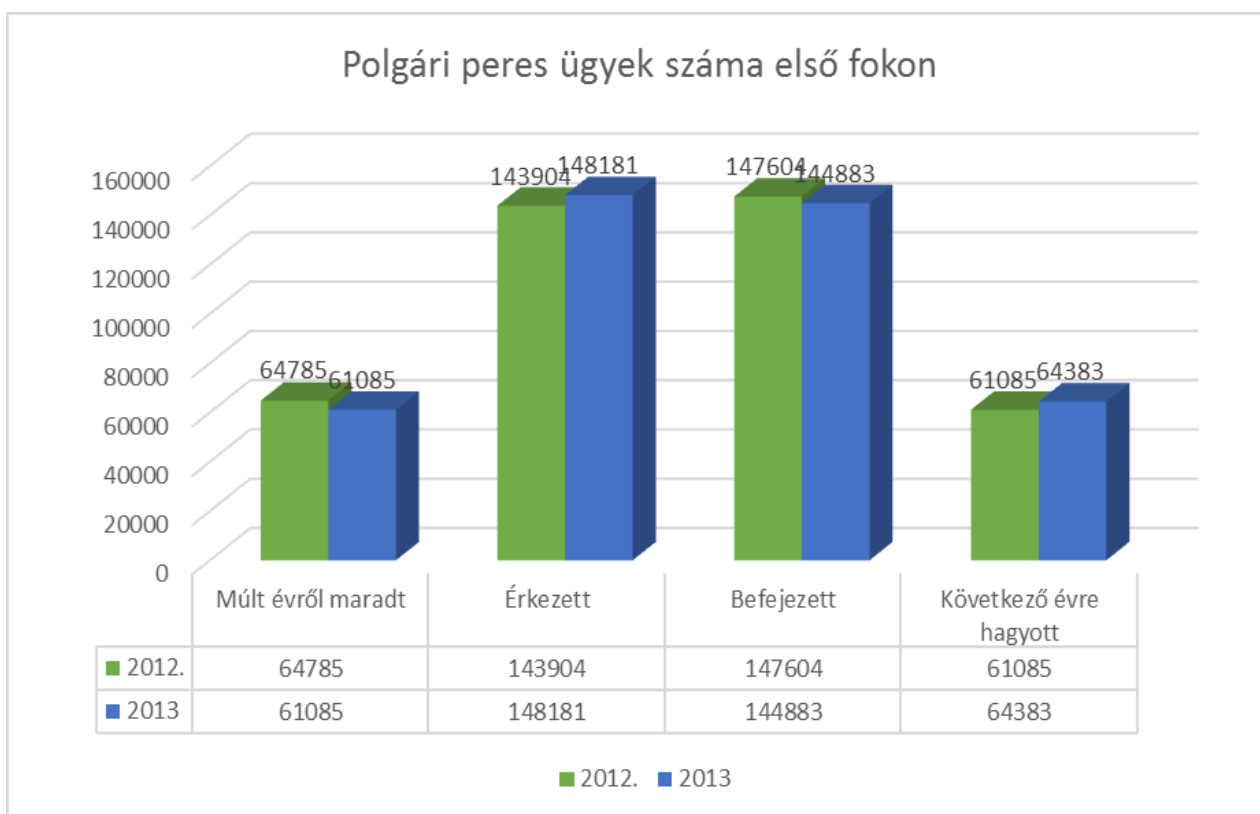
- Albert, Jean (Leader): Study on the Transparency of Cost of Civil Judicial Proceedings in the European Union. Final Report. 2007 http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/costs_civil_proceedings/cost_proceedings_final_report_en.pdf (2011.02.12)
- Jean-Paul Jean, Hélène Jorry : Judicial systems of the European Union countries , June 2013
- Bata 2001. Bata Zoltán: Új biztosítás a jogi eljárásokra: jogvédelmi biztosítás, Cég és Jog, 12/2001. 22-26.
- Baum 2013. Lawrence Baum: American Courts, Process and Policy Milton, Wadsworth Cengage Learning, Boston, 2013.
- Baumgartel-Mes 1972. Gottfried Baumgartel - Peter Mes: Rechtstatsachen zur Dauer des Zivilprozesses, Carl Heymanns Verlag KG, Köln, 1972 in Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
- Baur 1966. Fritz Baur: Wege zu einer Konzentration der mündlichen Verhandlung im Prozes, Schriftreihe der Juristischen Gesellschaft zu Berlin Heft 23, Walter de Gruyter & Co. , Berlin, 1966, in Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
- Budavári K. Budavári Krisztina: Az ésszerű határidő követelménye, <http://www.jogiforum.hu/hirek/27005>
- Cappelletti 1981. Cappelletti Mauro- Garth Bryant: Access to Justice as a Focus of Research. Windsor Yearbook of Access to Justice. Vol. 1, X-XI. 1981.
- Czoboly 2013. Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
- Czoboly 2014. Czoboly Gergely: A perelhúzó taktikák alkalmazásának okai és feltételei in Harsági Viktória, Raffai Katalin, Suri Noémi: Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban, Pázmány Press, Budapest, 2014.
- Deixler-Hübner, Roth 2006. Astrid Deixler-Hübner, Marianne Roth: Der Zivilprozess in der Praxis, LexisNexis, Wien, 2006.
- Gottwald 1983/31. Peter Gottwald: Simplified Civil Procedure in West Germany, The American Journal of Comparative Law, 31/1983 Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
- Green 1979. D. Green: Basic Civil Procedure, The Foundation Press, Inc. Mineola, N.Y., 1979.
- Haley 2002. John O. Haley: Litigation in Japan: A new look at old problems, Wilamete Journal of International Law and Dispute Resolution, 10/2002. in Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
- Hardicsay 1959. Hardicsay Tibor: A bíró felkészülése a tárgyalásra, Közalkalmazottak Szakszervezete, Budapest, 1959.

Hardwicke	Gaby Hardwicke: Briefing Note: Disclosure: http://www.gabyhardwicke.co.uk/images/library/files/briefingnotes/Disclosure.pdf
Harsági 2005.	Harsági Viktória: Okirati bizonyítás a modern polgári perben, 2005.Iustum Aequum Salutare II. 2006/1–2. · 131–145.
Hasebe 1999.	Yukiko Hasebe: Civil Justice Reform: Access, Cost, and Expedition. The Japanese Perspective In Adrien A. S. Zuckerman (Ed.): Civil Justice in Crisis. Comparative Perspectives of Civil Procedure, Oxford University Press, New York, 1999. Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
Heath-Petersen 2002	Christopher Heath, Anja Petersen: Das japanische Zivilprozeßrecht: Zivilprozeßgesetz und Zivilprozeßverordnung nach der Reform von 1996, 2002., Mohr.
Horváth 2012/2.	Horváth E. Írisz: Egyszerűsített polgári peres eljárás Svájcban, Iustum Aequum Salutare VIII. 2012/2. · 221–232.
Juhászné 2010.	Juhászné Zvolenszky Anikó: Polgári eljárásjogi ismeretek, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2010.
Kengyel 1989.	Kengyel Miklós: A bíróság és a felek közötti felelősségi viszony a polgári perben, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara, Budapest, 1989.
Kengyel 2012.	Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Tizenegyedik, átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2012.
Király 2012.	Király Lilla: A szegénységjogtól a jogi segítségnyújtásig, Dialóg Campus, Bp-Pécs, 2012.
Király 2012/2.	Király Lilla: A keresetjogelméletek érvényesülése a joggyakorlatban, Jura, 2012/2.
Király kézirat	Király Lilla: A bizonyítási eljárás az amerikai discovery, az angol disclosure és a hatályos Pp. szabályai alapján, kézirat
Kiss 2010.	Kiss Daisy: Az ügyvédek nagy kézikönyve. Complex , Budapest, 2010.
Kojima 46/1998.	Takeshi Kojima: Japanese Civil Procedure in Comparative Law Perspective, University of Kansas Law Review, 46/1998, Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
Mason 2007.	Stephen Mason: Electronic Evidence, Lexis Nexis, 2007.
Miczán 2014.	Miczán Péter: Kötelező per előtti egyeztetési eljárás Angliában, in Harsági Viktória, Raffai Katalin, Suri Noémi: Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban, Pázmány Press, Budapest, 2014.
Miki 2003.	Koichi Miki: Roles of Judges and Attorneys Under the Non-Sanction Scheme in Japanese Civil Procedure, Hastings International and Comparative Law Review, 27/2003.: Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
MünchKomm 1992.	Gerhard Luke - Alfred Walchshofer (Hrsg): Münchener Kommentar, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Munchen, 1992. in Czoboly

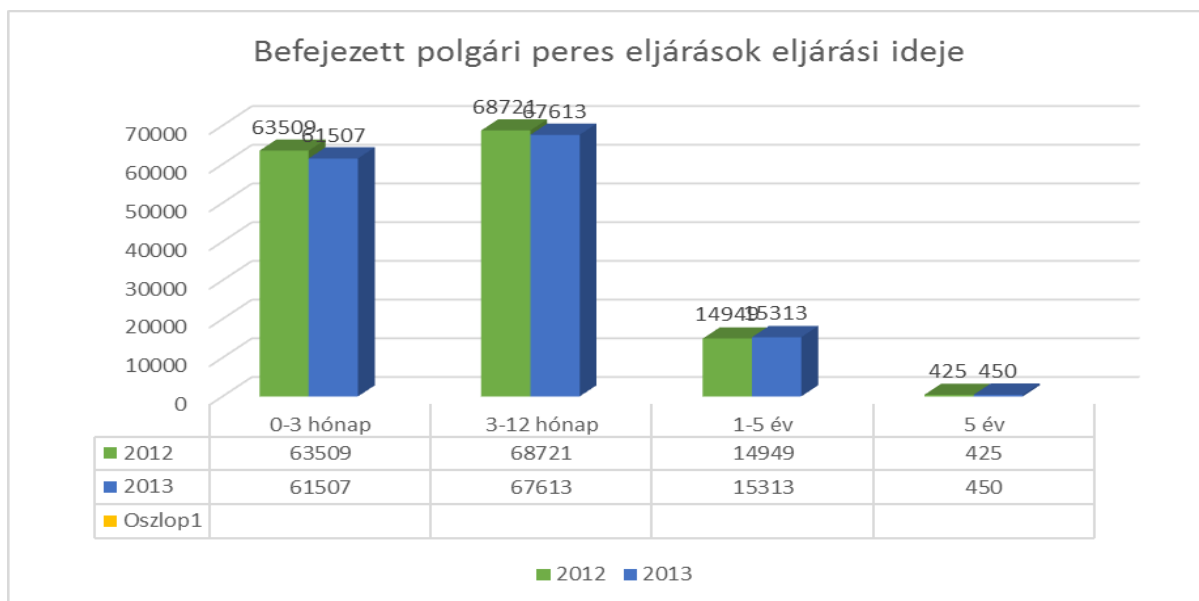
	Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
Oberhammer 2010.	Paul Oberhammer: Kurzkomentar zu Schweizerische Zivilprozessordnung, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2010.
Polgári Eljárásjog I.	Osztovits András, Pribula László, Szabó Imre, Udvary Sándor, Wopera Zsuzsa: Polgári Eljárásjog I., A polgári per általános szabályai, HVG-ORAC, 2013. , Budapest
Roth-Holzhammer 2012.	Marianne Roth, Richard Holzhammer: Zivilprozessrecht, Wien: Manz 2012.
Rottleutner 1990.	Hubert Rottleuthner - Margaret Rottleuthner-Lutter: Die Dauer von Gerichtsverfahren. Evaluation der ZPOVereinfachungsnovelle, Nomos, Baden-Baden, 1990 in Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
Spühler, Dolge, Gehri 2010.	Karl Spühler, Anette Dolge, Myriam Gehri: Schweizerische Zivilprozessrecht, Stämpfli Verlag AG Bern, 2010.
Szabó 1988/11.	Szabó Péter: Discovery- egy különleges amerikai perjogi intézmény. JK. 1988/11.
Széchenyi –Nagy 2012.	Széchenyi-Nagy Kristóf: Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez, Complex, Bp.,2012.
Taniguchi 45/1997.	Yasuhei Taniguchi: The 1996 Code of Civil Procedure of Japan-A Procedure for the Coming Century?, The American Journal of Comparative Law, 45/1997. Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
Zöller 2014.	Richard Zöller: Zivilprozessordnung. Kommentar. 30. neubearbeitete Auflage, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2014. Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei, PHD dolgozat, Pécs, 2013.
	www.birosag.hu
	https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/101/Seite.1010326.html
	https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699
	OGH, 1977.06. 02., Ob273/76
	OLG Graz, 2004. 11. 04., 4R214/04d
	Emberi Jogok Európai Egyezménye
	http://www.uscourts.gov/Viewer.aspx?doc=/uscourts/Statistics/FederalJudicialCaseloadStatistics/2014/tables/C05Mar14.pdf
Büsz.	14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól
Alapjogi Charta	Európai Unió Alapjogi Charta
CPR	Civil Procedure Rules
dZPO	RGBL. S. 83 Deutsche Zivilprozessordnung
FRCP	Federal Rules of Civil Procedure
FRE	Federal Rules of Evidence

Itv.	1990. évi XCIII. törvény az illetékről
Jts. tv.	2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról
jZPO	Act No. 109 of June 26, 1996 - Japanische Zivilprozessordnung
öZPO	RGBL. Nr. 113/1895 Österreichische Zivilprozessordnung
schZPO	Schweizerische Zivilprozessordnung

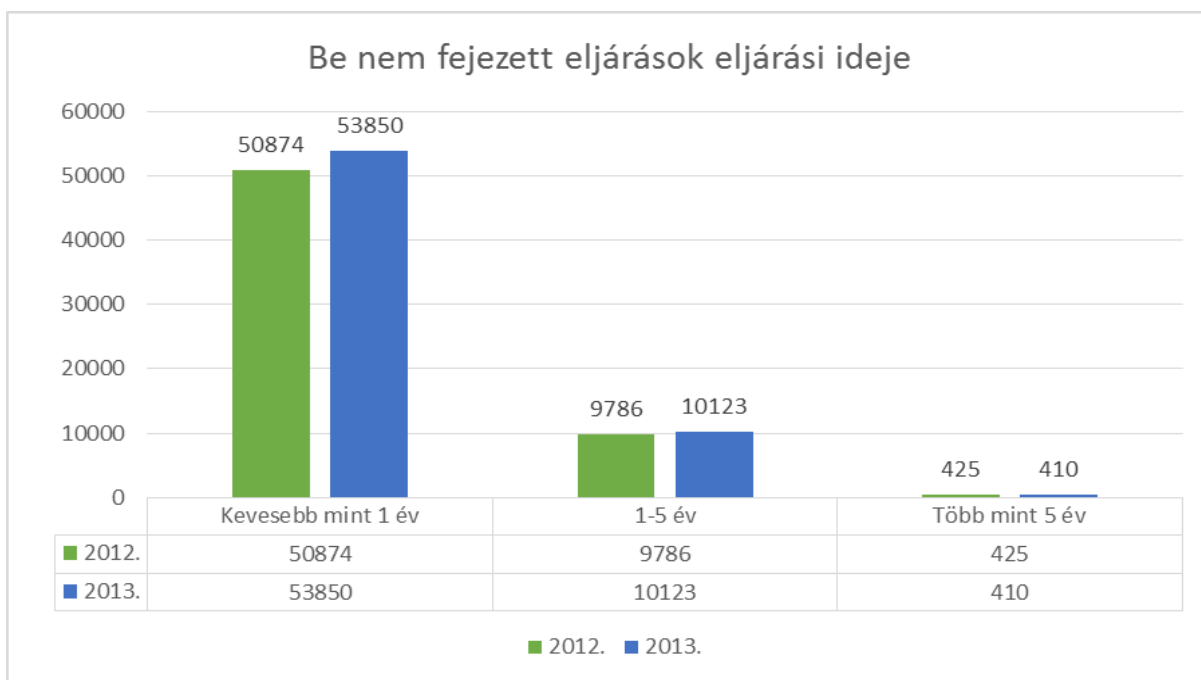
VII. Mellékletek

1. 1. ábra

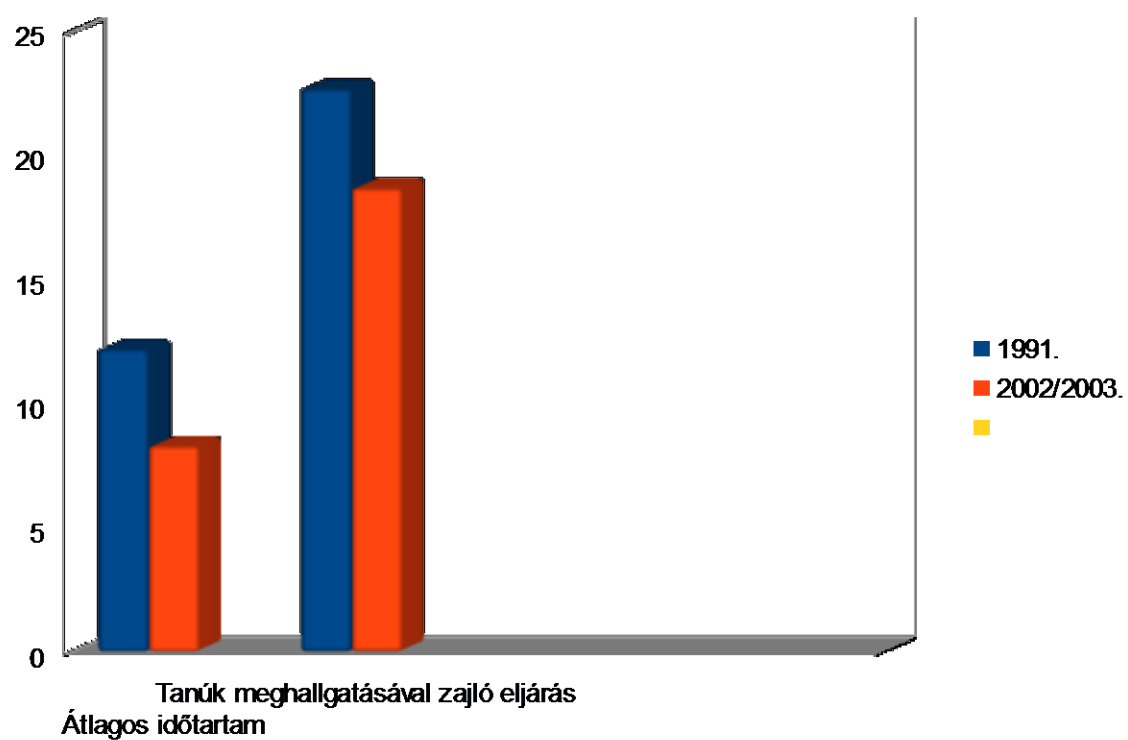

2. ábra. A befejezett ügyek közel 43 %-ában sikerült három hónapnál rövidebb, 46 % háromnál több, de egy évnél kevesebb, 10 %-ban egy és öt év közötti, míg 425 ügyben öt évnél hosszabb idő alatt érdemi befejező döntést hozni.

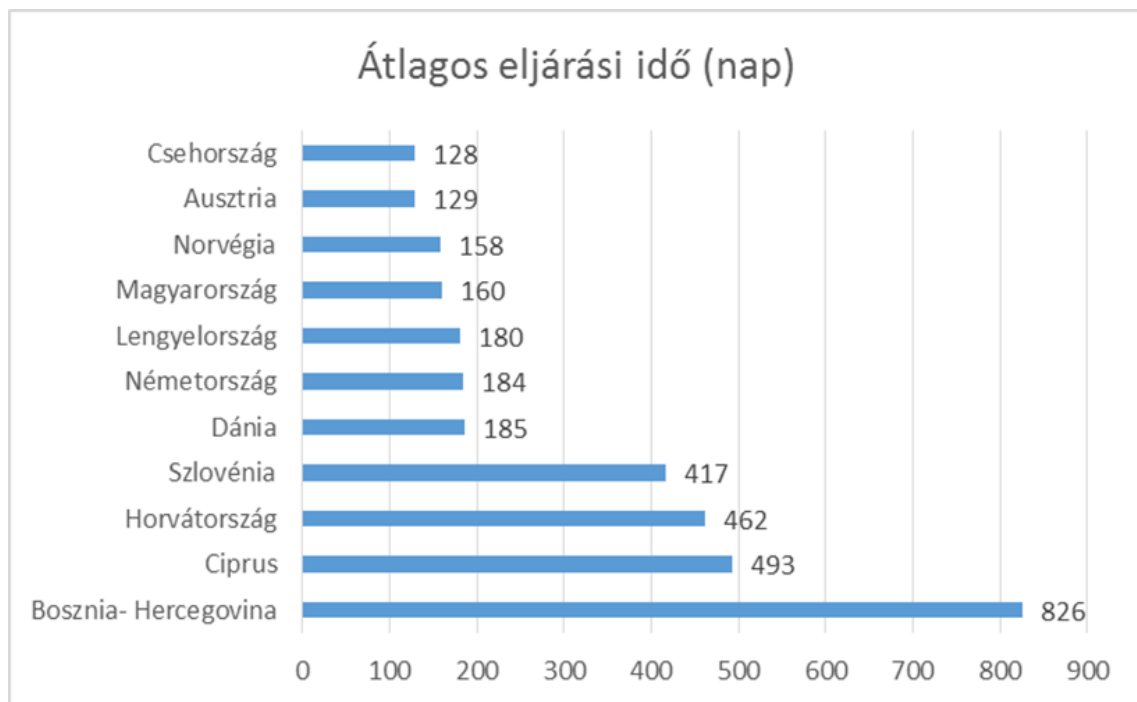

3. ábra. 2012-ben az ügyek 83 %-ban az eljárás legfeljebb egy éve, 16%-ban több mint egy éve, de kevesebb, mint öt éve, és 425 esetben az eljárás befejezésére már több mint öve nem került sor. A 2012-es évhez képest 2013-ban kevesebb, az ügyek 42 %-a zárult le három hónapon belül, 46% három hónap és egy év között, 10 % egy és öt év közti időt szükségelt, míg 450 ügy több mint öt évet. A be nem fejezett eljárások tekintetében elmondható, hogy az esetek 83 %-ában kevesebb, mint egy éve folyt az eljárás 2013 végén, 15 %-ában több mint egy éve, de kevesebb, mint öt, 410 esetben pedig több, mint öt éve kezdődött az év végén még mindig be nem fejezett eljárás.

5. ábra

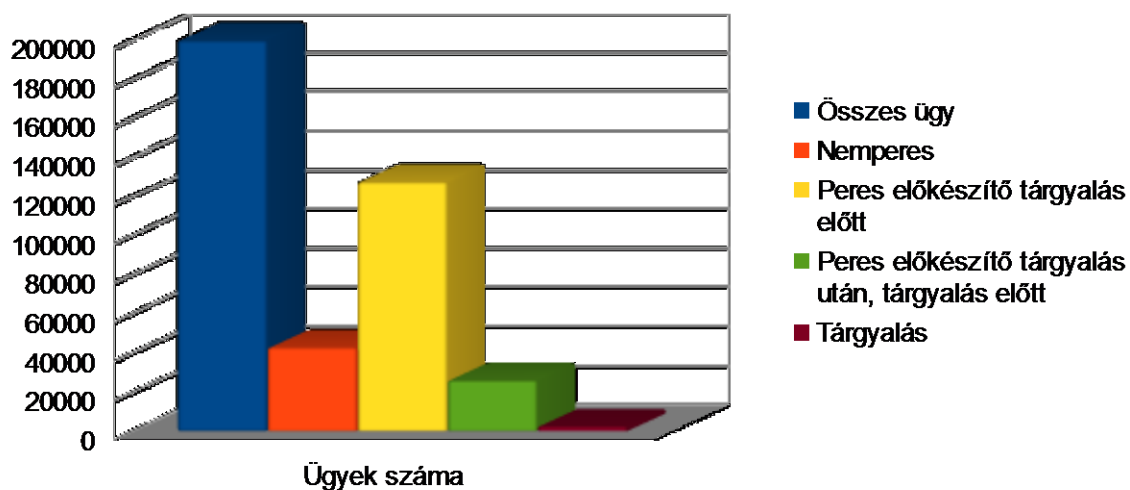

173

4. ábra

Befejezett eljárások száma (2014. március 31. napját megelőző 12 hónapban)

6. ábra

7. ábra

Befejezett eljárások eljárási ideje (2014. március 31. napját megelőző 12 hónapban)

